

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ГРОМАДЯНСТВО ЯК ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В
УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ
АНАЛІЗ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 12-482 групи
Спеціальності 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Кузьміч Ганна Русланівна

Керівниця: д.ю.н., професорка Правоторова О.М.

Рецензентка: к.ю.н., прокурор Херсонської місцевої
прокуратури Херсонської області

Марченкова С.О.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Конституційно-правові засади інституту громадянства...7	
1.1. Поняття, сутність та принципи інституту громадянства.....	7
1.2. Конституційно-правове регулювання громадянства в Україні.....	16
РОЗДІЛ 2. Інститут громадянства в зарубіжних країнах	22
2.1. Порядок набуття громадянства в зарубіжних країнах.....	22
2.2. Способи припинення громадянства в зарубіжних країнах.....	30
РОЗДІЛ 3. Порівняльний аналіз інституту громадянства в Україні та зарубіжних країнах.....	39
3.1. Порівняльний аналіз інституту громадянства в Україні та Канаді.....	39
3.2. Відмінні риси інституту громадянства в Україні та ОАЕ.....	46
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Тема громадянства в нашій країні в останні роки набула виняткову актуальність. Істотно зріс інтерес до громадянства і в зв'язку з проголошенням в нашій країні людини, її прав і свобод найвищою цінністю. Громадянство є ланкою між народним суверенітетом і свободою особистості. Громадянство є неодмінною передумовою для оволодіння особою всім обсягом конституційних та інших прав і свобод, покладання на неї передбачених конституцією та іншими законами обов'язків, а також для захисту її прав та інтересів не тільки всередині даної держави, а й за кордоном в дипломатичному порядку та інших в міждержавному спілкуванні формах.

Громадянство є одним з атрибутів держави, тому питання громадянства традиційно є особливо актуальним і політично вагомим. Громадянство є тією необхідною підставою, яка надає особі, що має статус громадянина, можливість повною мірою долучитися до політичного, економічного, правового та культурного життя суспільства й держави. Обсяг тих прав і свобод, якими особа може користуватися в окремій державі, а також обсяг обов'язків, що покладені на неї цією державою, знаходяться у прямій залежності від наявності чи відсутності у особи статусу громадянина даної країни. Громадянські й політичні, економічні, соціальні та культурні права і свободи у повному обсязі надаються виключно громадянам.

Сучасне українське законодавство про громадянство вирішує ряд актуальних правових проблем в політичних, економічних, соціальних та інших форм організації державного і суспільного життя.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота ґрунтується на положеннях Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV, Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна –

2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015, Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року № 837, Указу Президента України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 року № 228-IV.

Кваліфікаційна робота виконана згідно напрямів наукових досліджень кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету на тему: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ від 06.04.2021 № 430-Д).

Мета і завдання. Мета кваліфікаційної роботи полягає у комплексному теоретичному дослідженні правових інституту громадянства в Україні та зарубіжних країнах, зокрема, в Канаді та ОАЕ.

Досягнення мети зумовило постановку таких **завдань**:

- охарактеризувати поняття сутність і принципи інституту громадянства;
- дослідити конституційно-правове регулювання громадянства в Україні;
- надати оцінку порядку набуття та припинення громадянства в зарубіжних країнах;
- провести порівняльний аналіз норм чинного законодавства інституту громадянства України та Канади з Об'єднаними арабськими еміратами, шляхом дослідження законодавства Канади та ОАЕ в порівнянні з українським.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають з приводу питання громадянства України та зарубіжних країн, зокрема Канади та ОАЕ.

Предметом дослідження є норми чинного законодавства України щодо громадянства України та зарубіжних країн.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність дослідницьких методів та прийомів наукового пізнання. У процесі роботи використовувалися загальнонаукові методи системного аналізу та синтезу при аналізі існуючих теоретичних розробок інституту громадянства та сучасного нормативного регулювання питань Системно-структурний метод застосований в роботі при аналізі елементів структури громадянства як цілісного правового явища. Такий підхід сприяв досягненню досліджуваної проблеми у всій її загальності та глибині. Особливу роль в роботі відіграв порівняльно-правовий (компаративістський) метод при розгляді чинного законодавства України про громадянство та законодавство зарубіжних країн, зокрема, проведено порівняльний аналіз чинного законодавства, яке регулює правовідносини в сфері набуття та припинення громадянства Канади та Об'єднаних Арабських Еміратів в порівнянні з українським. В комплексі з іншими методами він дозволив дати оцінку норм законодавства про громадянство України, виявити їхні негативні та позитивні риси. Комплексний підхід та використання всіх вищезазначених наукових методів дозволив всебічно розглянути правові особливості інституту громадянства, його роль і місце в системі відносин між особою та державою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в кваліфікаційній роботі наукові положення, висновки і рекомендації можуть бути використані в: законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства України; освітньому процесі та науково-дослідній діяльності – у системі професійної підготовки правознавців, при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі здобувачами ступеня вищої освіти «бакалавр» і «магістр» за напрямом «Право» з навчальної дисципліни «Конституційне право», «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство» та інших дисциплін адміністративно-правового спрямування.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження знайшли своє відображення в тезах доповіді Міжнародної курсантсько-студентської науково-практичної конференції Одеського державного університету внутрішніх справ «Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій».

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи (проєкту) відображено за наступною публікацією:

– Кузьміч Г.Р. Громадянство як інститут конституційного права в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз. «Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій»: *матеріали міжнародної курсантсько-студентської науково-практичної конференції* / (м. Херсон, 26 березня 2021 року). Херсон, 2021. (готується до друку)

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА

1.1. Поняття, сутність та принципи інституту громадянства

Історично інститут громадянства з'явився на рівні національних держав і традиційно розглядається юридичною наукою і практикою як стійкий правовий зв'язок фізичної особи з державою, що виражається в сукупності їхніх взаємних прав і обов'язків. На сьогодні існує багато визначень інституту громадянства як у вітчизняній науці, так і у міжнародному праві [1, с. 47].

У статті 15 Загальної декларації прав людини записано, що громадянство є одним із основних прав людини, реалізація якого надає особі, що має статус громадянина, можливість володіти повним комплексом прав і свобод, а також належним чином виконувати свої обов'язки, закріплені у відповідних законодавчих актах держави. З огляду на це, в усіх сферах суспільного життя особа визнається суб'єктом відповідних прав, свобод і обов'язків, які у своїй сукупності визначають її соціальне становище у виробництві й розподілі суспільних благ, в управлінні державними і суспільними справами та у системі суспільних відносин загалом. Одночасно особа володіє відповідним правовим статусом, важливою передумовою для встановлення якого є громадянство [2].

Громадянство - це складний політико-правовий феномен, який можна розглядати як одночасно і як одну з головних ознак держави, і як правовий зв'язок (правові відносини), і як складову частину основ конституційного ладу, і як принцип (принцип єдиного громадянства, рівного громадянства тощо) і як правовий інститут, і як один з елементів правового статусу особи, і як право особи.

Однак, визначення громадянства як політико-правового феномена, який визначає особливий характер взаємовідносин особистості і держави, на є єдиним в правовій науці. Громадянство визначають як одне з суб'єктивних прав людини перебувати у взаєминах з державою або припинити їх [3].

У юридичній літературі громадянство визначається як політична та правова приналежність особи до конкретної держави, а громадянин України – як особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Громадянство знаходиться на тій стадії, що дозволяє мати статус громадянина, частково залучатися до політичного, економічного, правового, культурного життя суспільства та держави. Як відомо, до основних ознак громадянства як певного зв'язку особи з державою можна віднести: по-перше, наявність правового характеру; по-друге, необмеженість у просторі й часі; по-третє, максимальний характер взаємних прав та обов'язків [4].

Відтак, громадянство це складний політико-правовий процес, а статус громадянина дає особі широке коло прав, а також обов'язків по відношенню до країни в якій він проживає.

Цей процес являє собою особливий зв'язок між державою й особою, що базується на юридичному визнанні державою цієї особи своїм громадянином і набутих ним у цьому зв'язку прав і обов'язків. Від врегулювання питання громадянства, багато в чому залежать стабільність та безпека суспільства.

Тож інститут громадянства є визначальним у розв'язанні проблеми співвідношення автономії особи як суб'єкта природних прав людини з колективними інтересами. З огляду на це, найбільш поширеним у зарубіжній юридичній науці є визначення громадянства як особливого правового зв'язку між особою та державою, що породжує для цих суб'єктів правовідносин взаємні права та обов'язки. Застосування такого підходу дозволяє більш повно визначити сутність, зміст інституту громадянства та його конститутивні (найбільш характерні) ознаки [4].

У преамбулі Закон України «Про громадянство України» дається визначення громадянства. Громадянство – це правовий зв’язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов’язках [5].

Відповідно до статті 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов’язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Водночас статтею 36 Основного Закону України передбачено, що громадяни України мають право на свободу об’єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров’я населення або захисту прав і свобод інших людей. Статтею 38 Конституції України також встановлено, що право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають лише громадяни України [6].

На мою думку, визначення цього поняття слід розширити, оскільки між державою Україною та іноземцями і особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, також існує правовий зв’язок.

Громадянин – це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України; це особа, яка має докази приналежності до громадянства даної конкретної держави. Ю. М. Тодика стверджував, що громадянство як правовий інститут – це сукупність конституційних норм, які врегульовують однорідні суспільні

відносини по набуттю, припиненню громадянства, процедур з питань громадянства [7].

Ознаками громадянства є стійкий характер як у часі, так у просторі, загальний характер, що визначає підстави надання прав та свобод, а також покладання обов'язків. Стійкий характер не обмежується ні часом дії, ні територіальними межами, а загальний характер є передумовою, що визначає правовий статус індивіда.

Окрім того, ознакою громадянства є двосторонній зв'язок між громадянином і державою, який проявляється у взаємних правах та обов'язках між громадянином та державою.

Серед ознак громадянства, які характеризують наявність двостороннього зв'язку між особою та державою, вирізняють:

- правовий характер цього зв'язку;
- його необмеженість у просторі та часі;
- максимальний характер взаємних прав та обов'язків.

Правовий характер громадянства означає, що учасники цих правовідносин (особа і держава) пов'язані юридичними правами та обов'язками, які мають взаємний характер. Таким чином, інститут громадянства передбачає існування дуалізму у правильному розумінні його змісту, адже у своїх взаємостосунках держава і громадянин мають як взаємні права, так і взаємні обов'язки [8, с. 7].

Виключно важливо, що громадянство є своєрідним виявом суверенітету держави, оскільки саме держава наділена повноваженнями самостійно вирішувати питання щодо надання особі громадянства та приймати рішення про його припинення. Отже, суверенітет держави поширюється також і на громадянина, який внаслідок таких взаємовідносин одержує можливість користуватися всіма правами й свободами та одночасно перебуває під захистом держави як усередині країни, так і поза її межами.

Таким чином, належність до громадянства наділяє особу всіма конституційними правами і свободами та забезпечує її право на участь в

управлінні державними справами, оскільки саме через інститут громадянства визначаються особи, які є носіями влади в державі. Тож громадянин може вимагати від держави захисту своїх законних інтересів з боку держави або їх захисту від протизаконних діянь органів державної влади. У свою чергу, громадянин повинен неухильно додержуватися законів тієї держави, громадянином якої він є, та виконувати обов'язки, покладені на нього державою.

Принципи громадянства – це складне та багатогранне явище. Саме принципи є тією основою, які поєднують різноманітні складові громадянства., найбільш повно відображає його сутність як цілісного правового інституту [8, с. 6].

Принципи громадянства являють собою норми, що визначають якісні особливості правового інституту. Тому до правових принципів інституту громадянства належать, ті норми, які становлять основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються загальною значущістю, універсальністю і відображають зміст і сутність громадянства України, які закріплюються в Конституції України та законодавчих актах.

Принципи громадянства мають надзвичайно важливе значення для законодавчого закріплення інституту громадянства та практики подальшого застосування відповідних законодавчих приписів. На жаль, на сучасному етапі розвитку нашої держави практична реалізація цих принципів не забезпечується на належному рівні та потребує суттєвого покращення, що, цілком імовірно, пов'язано із загальною негативною суспільно-політичною та економічною ситуацією в Україні [8, с. 6].

Систематизація принципів громадянства необхідна для всебічного вивчення на науковому рівні громадянства як правової категорії та для створення умов удосконалення норм діючого законодавства.

Громадянство являє собою особливий зв'язок між державою й особою, що базується на юридичному визнанні державою цієї особи своїм громадянином і набутих ним у цьому зв'язку прав і обов'язків. Від того, як

будуть урегульовані в державі питання громадянства (питання взаємодії особи та держави), багато в чому залежать стабільність та безпека суспільства. У Конституції України та Законі України «Про громадянство України» визначено та закріплено принципи громадянства України, а саме:

- право кожної людини на громадянство;
- принцип запобігання виникненню випадків без громадянства;
- принцип визнання права громадянина на зміну та вихід з громадянства;
- принцип невід'ємності громадянства;
- принцип рівності громадян незалежно від підстав, порядку і моменту набуття ними громадянства;
- принцип єдиного громадянства;
- принцип невизнання за громадянами України належності до іноземного громадянства;
- захисту державою громадян України за кордоном;
- принцип неприпустимості депортації та екстрадиції громадян України;
- принцип збереження громадянства України у разі одруження та розірвання шлюбу;
- принцип збереження громадянства України особами, які проживають за межами держави [8, с. 6].

Відтак національне законодавство України з питань громадянства сформовано, виходячи з цих принципових положень.

Правовідносини між громадянином і державою містять суб'єктивні права юридичні обов'язки. Одна із сторін є уповноваженою, а інша - зобов'язаною, тобто якщо громадянин має права, то держава зобов'язана гарантувати і забезпечити щодо реалізації цих прав.

Через громадянство інституціоналізуються принципи взаємовідносин (взаємозв'язку) держави та особи. Ці взаємовідносини знаходять своє виявлення у поширенні суверенної влади держави на відповідну особу незалежно від того, де проживає остання, – на території держави чи за її

межами. Тож характерною рисою цих взаємовідносин є їхня відносна сталість (стабільність) у просторі та часі.

Просторово така сталість насамперед виявляється в тому, що статус громадянина (єдиний, неподільний та однаковий для всіх) зберігається за особою не тільки під час перебування на території держави, громадянином якої ця особа є, а й тоді коли вона виїжджає за кордон.

Сталість громадянства в часі виявляється у його безперервності, тобто в тому, що особа має статус громадянина від моменту набуття громадянства до моменту його припинення. При цьому існує законодавчо визначена потенційна можливість розірвання взаємовідносин особи з державою, громадянином якої вона є. Інакше кажучи, особа вправі прийняти рішення про вихід із громадянства на підставах та в порядку, передбачених національним законодавством, а держава – припинити громадянство.

Максимальний характер взаємних прав та обов'язків означає, що громадянин (патрид) має більш широкий спектр прав та свобод, ніж іноземець та особа без громадянства (апатрид).

Однак, надаючи громадянині більш широкі права, держава у зв'язку з цим може встановити щодо нього додаткові обмеження і навіть передбачити правові підстави для притягнення до юридичної відповідальності за порушення встановлених нею обмежень.

В Україні існує єдине громадянство, тому необхідно зазначити, що громадян не можна розглядати лише як сукупність осіб, які проживають на території певної держави. Така сукупність утворює її населення, яке складається з громадян даної держави, а також іноземців та осіб без громадянства – апатридів [6].

У статті 4 Конституції України отримав своє закріплення принцип єдиного громадянства, підстави набуття і припинення якого визначаються виключно у законодавчому порядку [6]. У статті 25 Основного Закону України міститься заборона щодо позбавлення громадянства та права змінити громадянство. Цією ж нормою передбачено, що громадянин України

не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі, а також гарантовано піклування про громадян України, які перебувають поза її межами, та їхній захист [9, с. 215].

Стаття 2 Закону України «Про громадянство України» пояснює статтю 4 Конституції України щодо єдиного громадянства в Україні. Іншими словами, громадянин України не може прийняти громадянство іншої держави, так як в Україні на законному рівні єдине громадянство [5]. Про подвійне громадянство вказано те, що громадяни України повинні вчасно повідомити державу про набуття громадянства іншої держави і відмовитись від українського [10].

Поняття «подвійне (множинне) громадянство» в Законі України «Про громадянство України» не вживається. В Європейській конвенції про громадянство поняття «множинне громадянство» визначено як наявність у однієї і тієї ж особи одночасно громадянства двох чи більше держав. Воно також застосовується в міжнародних договорах України з питань громадянства з Грузією і Республікою Узбекистан. Однак поняття «множинне громадянство» є правильнішим, оскільки фізична особа може бути громадянином більш ніж двох держав.

Більше ста країн, серед яких Китай, Єгипет, Індія, Данія, Швеція, Україна та ін., не визнають або забороняють таке явище, як подвійне чи множинне громадянство. Ці держави переконані, що явище біпатризму перешкоджає розвитку нації, послаблює єдність народу, скасовує наявність міцного юридичного зв'язку між громадянином і державою.

Часто за допомогою біпатризму особи ухиляються від кримінальної відповідальності, військової служби, сплати податків, уникають судового переслідування чи ув'язнення. Саме через наведені факти, я є прихильником єдиного громадянства. Багато наших політиків в свій час незаконно отримали подвійне громадянство, працюючи на високих державних посадах було вчинено багато розкрадань коштів, а зараз ухиляючись від відповідальності в Україні в них є можливість переховуватись в тих країнах, де вони є

законними громадянами, тобто явище біпатризму є своєрідним способом ухилення від відповідальності. Якщо в країні дозволене подвійне громадянство, то це послаблює єдність народу та патріотизм, адже, у випадку настання в країні кризових ситуацій чи військового стану, більшість населення не захоче працювати на благо цієї країни, а просто поїде до країни, громадянином якої вона є.

Ще одним чинником, який впливає на розповсюдження біпатризму у більшості країн є одруження громадян з іноземцями, адже в певних країнах це є причиною автоматичного набуття громадянства, отже звернути увагу на практику розвинених країн та застосувати явище оптації, тобто вибору громадянства.

Серед науковців існують також прихильники подвійного громадянства, які вважають що в явищі біпатризму є позитивні аргументи. Зокрема це те, що біпатризм – це можливість об'єднати українців всього світу, позитивний вплив на економічний розвиток, приплив трудових ресурсів, сприяння веденню бізнесу, покращить правовий захист українських громадян, які проживають за кордоном [11, с. 37].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що громадянство це не тільки обов'язки і гарантії зі сторони держави, а й права та обов'язки зі сторони громадянина, а все частіше громадяни забувають про те, що з набуттям громадянства у них виникають обов'язки.

Принципи громадянства, які відображені в актах чинного законодавства є вихідними засадами правового регулювання відносин громадянства та набувають регулюючого значення. Таким чином, принципи громадянства це нормативні засади, які за допомогою яких з'ясовують сутність та зміст громадянства, діють безпосередньо та становлять керівні положення правового регулювання інституту громадянства. Ці принципи діють в рамках цілісної системи, де сутність та призначення кожного принципу визначається функціонуванням цілої системи.

1.2. Конституційно-правове регулювання громадянства в Україні.

Правовідносини громадянства відносяться до особливої групи конституційно-правових відносин, що характеризуються тривалим характером. Відносини з громадянства являють собою групу відносин, що складаються в процесі набуття громадянства за різними підстава, а також у зв'язку з виходом з громадянства.

До структурних елементів правовідносин громадянства відносять об'єкт, яким є стійкий правовий зв'язок особи з державою, що виражається в сукупності взаємних прав та обов'язків.

Суб'єктами конституційно-правових відносин громадянства є, з одного боку, фізична особа, з іншого - держава в особі органів влади, що вирішують питання пов'язані з громадянством [3].

Правове регулювання забезпечує спеціально створений державний механізм [12, с. 40-41].

Основу механізму правового регулювання становлять норми права, зафіксовані в законах та інших нормативно-правових актах, якими визначається модель можливої та необхідної поведінки суб'єктів суспільних відносин [13, с. 189]; юридичні факти, тобто конкретні життєві обставини, з якими пов'язані виникнення, зміна чи припинення правових відносин; правові відносини, тобто суспільні відносини, опосередковані нормами права; г) акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів суспільних відносин, тобто дії цих суб'єктів у межах приписів відповідних правових норм; д) правові санкції щодо порушників норм права [12, с. 40-41].

Правове регулювання інституту громадянства за допомогою нормативно-правових актів упорядковує суспільні відносини у сфері набуття та припинення громадянства, а також при вирішенні інших питань, пов'язаних із громадянством. Ці нормативно-правові акти, належним чином упорядковані, утворюють певну систему, вони не існують ізольовано, а перебувають у тісній взаємодії з іншими нормативно-правовими актами, якими унормовано суміжні правовідносини.

Система конституційно-правових норм, що регулюють питання громадянства, утворює інститут громадянства, джерелами якого є:

- Конституція України;
- чинні міжнародні договори України з питань громадянства, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- закони України;
- підзаконні акти, що регулюють правовідносини у цій сфері. Положення цих нормативно-правових актів закріплюють принципи громадянства та унормовують порядок набуття і припинення громадянства, а також визначають повноваження органів державної влади та інших організацій і установ, які беруть участь у вирішенні питань громадянства.

Основним джерелом, є Конституція України. Статті 4, 24, 25, 106 регулює дане питання. Основний Закон України регулює лише основні принципи громадянства, проте має найвищу юридичну силу і на підставі нього приймаються інші нормативно-правові акти [14, с. 5].

Після Конституції України в системі законодавства за ієрархією перебувають міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Відповідно до статті 9 Конституції України такі міжнародно-правові документи є частиною національного законодавства України та в подальшому стають основою для його розроблення й удосконалення, оскільки містять загальновизнані стандарти у сфері забезпечення прав людини, а відтак і права на громадянство. У разі невідповідності законодавства України правовим приписам таких міжнародних договорів застосуванню підлягають останні. Це правило закріплено в частині 2 статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» та в частині 2 статті 4 Закону України «Про громадянство України» [8, с. 10].

Двосторонні договори України – це угоди про спрощений порядок зміни громадянства. На сьогодні чинними є такі чотири угоди: із Республікою Білорусь, із Республікою Казахстан, із Республікою

Таджикистан та з Киргизькою Республікою. Порядок реалізації угод затверджується наказами Міністерства внутрішніх справ, Міністерства закордонних справ та Міністерства юстиції України [4, с. 42].

Безпосереднє регулювання питань громадянства здійснюється Законом України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. визначає правовий зміст громадянства України, підстави і порядок його набуття та припинення, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб [4, с. 32].

Громадянство знаходиться на тій стадії, що дозволяє мати статус громадянина, частково залучатися до політичного, економічного, правового, культурного життя суспільства та держави. Як відомо, до основних ознак громадянства як певного зв'язку особи з державою можна віднести: по-перше, наявність правового характеру; по-друге, необмеженість у просторі й часі; по-третє, максимальний характер взаємних прав та обов'язків [1, с. 58].

Розуміння людини як громадянина має неабияке значення для визначення її соціальної, політичної та правової сутності, адже з набуттям громадянства особа певною мірою долучається до життя держави.

Порядок визначення належності до громадянства сформувався історично. В Законі України «Про громадянство України», а саме у ст. 6 чітко визначені підстави для набуття громадянства України, а саме:

- 1) за народженням;
- 2) за територіальним походженням
- 3) внаслідок прийняття до громадянства;
- 4) внаслідок поновлення у громадянстві;
- 5) внаслідок усиновлення;
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий

будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя;

7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки;

8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;

9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства;

10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України [11, с. 37].

Важливу групу актів законодавства про громадянство України становлять закони, які регулюють правовідносини в інших сферах життєдіяльності суспільства, але є дотичними до інституту громадянства (побіжно його торкаються). Це т. зв. «суміжні законодавчі акти», які безпосередньо не регулюють питання громадянства, однак за своїм предметом регулювання визначають різні правовідносини, що виникають з приводу набуття або припинення громадянства України. До таких належить, зокрема, Закон України «Про правонаступництво України». Відповідно до статті 9 цього Закону всі громадяни Союзу РСР, які на момент проголошення незалежності України постійно проживали на території України, визнані громадянами України.

Приймаючи таке рішення, Україна гарантувала забезпечення прав людини кожному громадянину України незалежно від національної належності та інших ознак відповідно до міжнародно-правових актів про права людини.

До суміжних законів у галузі громадянства відносять також Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, закони України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Кабінет Міністрів України», «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та ін.

Серед інших актів законодавства про громадянство України окрему групу утворюють підзаконні нормативно-правові акти, які видаються відповідними суб'єктами владних повноважень для конкретизації законодавчих розпоряджень, їх правильного тлумачення та більш точного практичного застосування. До таких відносять акти (укази та розпорядження) Президента України, постанови Верховної Ради України, акти (постанови та розпорядження) Кабінету Міністрів України [8, с. 11].

Отже, інститут громадянства відіграє надзвичайно важливу роль у розв'язанні проблеми правового зв'язку між особою та державою, що породжує для цих суб'єктів правовідносин взаємні права та обов'язки.

Наявність цього зв'язку підкреслюють характерні ознаки громадянства, серед яких: правовий характер; необмеженість громадянства у просторі та часі; характер взаємних прав та обов'язків суб'єктів правовідносин у сфері громадянства.

У Конституції України визначено та закріплено принципи громадянства України, на основі яких сформовано національне законодавство України з питань громадянства. Так, у статті 4 Конституції України отримав своє закріплення принцип єдиного громадянства, підстави набуття і припинення якого визначаються виключно у законодавчому порядку.

Належність до громадянства наділяє людину всіма конституційними правами і свободами та забезпечує її право на участь в управлінні державними справами, оскільки саме через інститут громадянства визначаються особи, які є носіями влади в державі.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що громадянство це не тільки обов'язки і гарантії зі сторони держави, а й права та обов'язки зі сторони громадянина, а все частіше громадяни забувають про те, що з набуттям громадянства у них виникають обов'язки.

Принципи громадянства, які відображені в актах чинного законодавства є вихідними засадами правового регулювання відносин громадянства та набувають регулюючого значення. Таким чином, принципи громадянства це

нормативні засади, які за допомогою яких з'ясовують сутність та зміст громадянства, діють безпосередньо та становлять керівні положення правового регулювання інституту громадянства. Ці принципи діють в рамках цілісної системи, де сутність та призначення кожного принципу визначається функціонуванням цілої системи.

Конституційно-правове регулювання інституту громадянства здійснюється за допомогою нормативно-правових актів, якими впорядковуються суспільні відносини у сфері набуття та припинення громадянства, а також при вирішенні інших питань, пов'язаних з громадянством. Ці нормативно-правові акти утворюють певну систему та перебувають у тісній взаємодії з іншими нормативно-правовими актами, якими унормовано суміжні правовідносини.

Зміст конституційно-правових відносин громадянства складають кореспондуючі один одному права обов'язки особи і держава. Визначають три компонента громадянства: «Цивільний» (особисті права і свободи); «Політичний» (право голосу); «Соціальний» (Право на безпеку і соціальну підтримку).

РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСТВА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

2.1. Порядок набуття громадянства в зарубіжних країнах

В 1923 році Постійна палата міжнародного правосуддя встановила, що «в сучасному міжнародному праві питання громадянства ... в принципі в виключному введенні» кожної держави [15, с. 9]. При цьому кожна держава самостійно визначає, хто є її громадянином, у відповідності до своїх законів із врахуванням норм міжнародного права. Такі принципи закріплені в ст. 3 Європейської конвенції про громадянство 1977 року.

Громадянство – особливий правовий зв'язок особи і держи, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах і обов'язках.

Дещо новим у сучасному світі є громадянство Європейського Союзу - цей Інститут розповсюджується на усіх громадян країн – членів ЄС й суттєво розширює їх права і свободи; - громадянство ЄС не відмінює пріоритетність національного громадянства.

Підданство - взаємозв'язок людини з монархом; - формальне встановлення особистої вірності монарху (даний термін вживається у монархічних країнах).

У розвинутих країнах різниця між громадянством та підданством має лише зовнішній характер. В європейських монархіях (Бельгії, Іспанії, Нідерландах), обидва терміни вживаються як рівнозначні.

В арабських державах, в Африці різниця між термінами “громадянство” і “підданство” має суттєве значення. В цих країнах підданий зобов'язаний бути вірним монарху, населення виховується у відповідних традиціях [16, с.44].

В конституціях арабських країн доволі часто прослідковується домінуюче становище країни над особистістю, проте в даному випадку мова може йти про інститут підданства, який дещо відрізняється від інституту

громадянства. В нових законах про громадянство європейських країн незалежних держав СНД і Балтії, які раніше були у складі СРСР, від такого формулювання відмовились. Такий підхід зберігся лише в Законі про громадянство Туркменістану.

В залежності від того, нормами якого національного права регулюється інститут громадянства, визначають національне громадянство і полігромадянство (щодо такого стану в юридичній літературі використовують різні терміни – подвійне громадянство, багатогромадянство, множинне громадянство). Якщо національне громадянство відображає політико-правовий взаємозв'язок громадянина і держави, то полігромадянство є юридичним станом, за якого особа володіє одночасно громадянством декількох держав. Відмітимо, що відношення до полігромадянства є найбільш суперечливим як в країнах Західної Європи, так і в США. Це пов'язано з масовою еміграцією населення з економічно нерозвинутих держав до індустріальних та бажанням отримати європейське чи американське громадянство, або принаймні зафіксувати полігромадянство [17].

Узагальнюючи зарубіжне законодавство про громадянство, можна виділити основні принципи відносин громадянства. Передусім громадянство є єдиним. Цей принцип безумовний в державах з унітарною формою державного устрою. В той час як в багатьох федеративних державах особа вважається громадянином союзу і одночасно суб'єктом федерації (штату, провінції, кантон). В 1994 з основного закону ФРН було виключено п. 8 ст. 74, який регулював громадянство земель. Таким чином, визнано тільки федеральне громадянство. (Власне громадянство, за земельною конституцією існує тільки в Баварії).

У зарубіжному конституційному праві існує кілька способів набуття громадянства: за народженням (філіації), прийняття до громадянства (натуралізація), відновлення громадянства, вибір громадянства (оптиці).

Питання набуття громадянства регулюються національним законодавством і цілим рядом міжнародних конвенцій.

Набуття громадянства за фактом народження отримало назву – філіація. Набуття громадянства в силу народження. Набуття громадянства в силу народження не зв'язано з волевиявленням особи, не потребує якихось дій. Воно здійснюється автоматично на підставі діючого законодавства. Філіація може здійснюватися на підставі двох основних принципів: «за правом крові» і «за правом ґрунту». Принцип «права крові» визнає громадянином будь-яку особу, яка народилася від громадян цієї країни. В деяких країнах вважається достатнім, щоб один із батьків мав відповідне громадянство. На території якої держави особа народилася, значення не має. Наприклад, Конституція Естонії 1992 року закріплює: «Кожна дитина, один із батьків якого є громадянином Естонії, має право на громадянство Естонії за народженням (ч.1 ст. 8)».

В даному випадку надається перевага принципу "по праву крові". Набуття громадянства за цим принципом характерно для Італії, Франції, ФРН і більшості інших країн Європи. І навпаки, в законодавстві країн Латинської Америки домінує принцип "по праву землі" (Аргентина, Болівія, Гватемала і ін.).

Але сучасне законодавство про громадянство більшості країн побудовано на єднанні обох принципів [18].

Принцип «права ґрунту» визнає громадянином будь-яку особу. Яка народилася на території відповідної держави, незалежно від громадянства батьків.

На даний час законодавство більшості країн передбачає змішаний підхід, за якого переважне або рівне значення принципу «права крові» поєднується з принципом «права ґрунту» [13].

Головним і об'єктивно найбільш реальним способом набуття громадянства є філіація, або набуття громадянства за народженням. Філіація

пов'язана з моментом народження, а її зміст визначається двома принципами: "права крові" та "права ґрунту".

У ряді країн Латинської Америки набуття громадянства у порядку філіації не має прямого відношення до моменту народження. Тут стан громадянства у відповідних випадках виникає з моменту повноліття і пов'язується з наявністю в особи політичних прав, насамперед виборчого права. З моменту народження в цих країнах особа лише набуває державної належності [19].

Вибір чи перевага того чи іншого із принципів філіації обумовлюється головним чином політикою держави в демографічній галузі. Якщо держава зацікавлена в швидкому темпі зросту свого населення. Воно може ввести обидва принципи в повній мірі. Якщо такої цілі у держави немає, то домінує один із принципів, а інший доповнює. Так, законодавство, США закріплює наступні принципи набуття громадянства: 1) особа, яка народилася в межах США або на території, яка належить США, стає громадянином США автоматично; 2) особа, яка народилася хоча і поза США, але від батьків (чи одного із них), які є американськими громадянами, стає громадянином США; 3) натуралізація. Окрім того, особа, яка народилася в США від батьків, які мають статус іммігрантів, також є повноправними громадянами США [18].

Другим найбільш розповсюдженим способом набуття громадянства є так зване укорінення або набуття громадянства в порядку натуралізації.

Натуралізація - це надання органами влади конкретної держави громадянства особи (іноземцю) за заявою. Вона відбувається, як правило, на підставі вільного волевиявлення зацікавлена особистості і тягне за собою втрату громадянства, отриманого за народженням. Особи, які набувають громадянство шляхом Натуралізація, як правило, користуються тими самими правами і несуть ті ж обов'язки, що й інші громадяни. Але в Деяких країнах обмежуються їх політичні права. Наприклад, відповідно до розд. 1 ст. 3 Конституції США президентом цієї країни може бути тільки людина, яка є громадянином США з народження [13].

Набуття громадянства шляхом натуралізації пов'язано зі зверненням особи, фактично проживає в країні, з проханням про надання йому громадянства цієї держави. З подібною заявою звертаються, як правило, особи, які прибули в країну відповідно до правил імміграційного законодавства, а також особи, усиновлені громадянином цієї держави, які вступили в шлюб з іноземним громадянином і за іншими підставами. Цими питаннями займаються спеціальні органи - імміграційні служби. Рішення про натуралізацію в більшості зарубіжних країн належить до компетенції глави держави, але зустрічаються і інші підходи в рішенні даного питання. Наприклад, в Бельгії натуралізація відбувається за рішенням парламенту, а в США - судами. Вельми специфічна процедура прийняття до громадянства князівства Ліхтенштейн. Тут по кожному зверненню з клопотанням про прийняття до громадянства проводиться загальнонаціональний референдум, в ході якого 30 тис. Жителів цієї держави вирішують питання про розширення числа своїх громадян [20, с. 57].

Для набуття громадянства в порядку натуралізації необхідне дотримання певних умов. Натуралізація може мати місце після більш-менш тривалого проживання іноземця на території певної держави. Ценз осілості передбачається законами більшості зарубіжних країн. Цей термін визначається зазвичай в п'ять років (Франція, Швеція, Люксембург). Законодавство Канади, Угорщини, Парагваю містить вимогу безперервного проживання протягом 3 років перед безпосереднім зверненням з клопотанням. В Італії, Іспанії цей термін встановлюється в 10 років. Вимоги до претендентів на отримання громадянства в Швейцарії - одні з самих жорстких в світі. В цьому відношенні Альпійська республіка підняла планку вище, ніж її сусіди - члени ЕС. Претендентів громадянства потрібно прожити в країні не менше 12 років (роки у віці від 10 до 20 років подвоюються згідно з Федеральним законом про придбання і втрату швейцарського громадянства 1952 г.). В ряді округів і громад потрібно також вносити досить велику плату - до 10-20 тис. Франків, а в окремих випадках

до 10 тис. Франків. Процедура здійснюється в три етапи: згода необхідно отримати від федеральної влади, кантональних і общинних. У 2003 р громадянство Швейцарії отримали 37 тис. людина. Причому пропозиція про полегшення процедури натуралізації зазнало провал на загальнонаціональному референдумі тричі за останні 20 років (голосування відбулося в 1983, 1994, 2004). Очікувати австрійського громадянства доведеться 30 років. Правда, для вчених, артистів, людей, які зробили щось видатне для країни, цей термін зменшується до 6 років. Для придбання бразильського громадянства необхідно безперервно проживати в країні більше 15 років, перш ніж звертатися (до 1994 року цей ценз становив 30 років), ця вимога значно м'якше щодо португаломовних країн і становить всього лише один рік (ст.12 Конституції Федеративної Республіки Бразилії 1988р.). Для набуття громадянства в порядку натуралізації в країнах Арабського Сходу, особливо в багатих еміратах, не зацікавлених у зростанні населення за рахунок робітників-емігрантів, що залучаються в якості дешевої робочої сили на нафтопромислових і нафтопереробних підприємствах, ще більш жорсткі. Для набуття громадянства в порядку натуралізації в Бахреїні необхідно проживати в країні не менше 15 років для вихідців з арабських країн і не менше 25 років для неарабів. В ОАЕ набуття громадянства в порядку натуралізації для іммігрантів - неарабів практично неможливо.

Як умова для натуралізації вимагається володіння офіційною мовою держави, найчастіше на побутовому рівні, наявність законного джерела існування, бездоганна репутація, відсутність важких захворювань (окремі країни вимагають від претендента медичного сертифіката, що підтверджує, що він не страждає серйозними захворюваннями), знання основ державного пристрою. Цей перелік може бути продовжений вимогою благонадійності кандидата, несудимість (в Голландії «кримінальним минулим» може стати штраф на суму понад 450 євро, виписаний протягом 4 років до подачі заяви), платоспроможності особи (скажімо, перш ніж стати громадянином Італії, потрібно показати, що на вашому рахунку не менше 10 тис. євро). В окремих

мусульманських країнах обов'язковою умовою надання громадянства (підданства) є прийняття ісламу [18].

10 жовтня 2010 року схвалена поправка до Закону «Про громадянство Ізраїлю», згідно з якою, особи, бажаючи стати громадянами країни, повинні будуть скласти присягу вірності державі Ізраїль як «єврейській і демократичній».

Полегшений порядок натуралізації для осіб, що вступають в шлюб і мають різне громадянство. Число країн, в яких дружині-іноземці громадянство надається автоматично, скорочується. З метою захисту інтересів жінок Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957 року передбачає, що укладення або розірвання шлюбу з іноземним громадянином, як і зміна громадянства чоловіком під час шлюбного союзу, не повинні автоматично відобразитися на громадянство дружини. В даний час принцип добровільного вибору громадянства заінтересованими особами все більше витісняє принцип громадянства сім'ї. Крім того, правило про автоматичне надання громадянства чоловіка дружині розглядається як певна дискримінація за статевою ознакою.

У спрощеному порядку громадянство набувається:

- при усиновленні дитини, визнання батьківства;
- для видатних діячів в області науки, техніки, культури або володіють професією і кваліфікацією, особливими знаннями в галузях, що становлять інтерес для держави (США, Росія та ін.);
- при отриманні притулку на території держави.

У певних державах спрощений порядок набуття громадянства в разі надходження на військову або державну службу (Франція, США, РФ). Законодавство США передбачає для іноземців, які служили в американській армії під час Другої світової війни, війни в Кореї, В'єтнамі, а також військових конфліктів, в яких були замішані США, полегшені умови натуралізації. Парламент Франції в 1999 році прийняв рішення надавати автоматично громадянство іноземцям, що вступили в іноземний легіон і

отримали поранення в ході військової операції. Офіційно визнано, що французом можна стати не тільки «по крові», а й по пролитій крові. Положення закону говорить: «французьке громадянство присвоюється указом за пропозицією Міністерства оборони будь-якому іноземцю, який звернувся з таким проханням, який служив у французькій армії і пораненому в ході військової операції». У разі загибелі військовослужбовця, громадянство зможуть отримати його неповнолітні діти [18].

Аналізуючи вище викладене слід відзначити, що у різних країнах. У зв'язку із приналежністю до певної системи права, а також заважаючи на історичні етапи розвитку країни п набуття громадянства має свої особливості.

В першу чергу громадянство набувається особою «за правом ґрунту», тобто особа при народженні вже набуває громадянства певної країни.

Іншим різновидом набуття громадянства є натуралізація, тобто набуття громадянства за заявою. Так, загальні принципи майже у всіх країнах є схожими, проте законодавство кожної країни встановлює свої умови набуття громадянства. Основними принципами набуття громадянства є свідоме бажання особи отримання громадянства, знання мови, культури, історії та безперервне проживання на території країни на протязі певної кількості років, від трьох до тридцяти років.

Одним із різновидів набуття громадянства є відновлення громадянства для осіб, які виявили бажання стати громадянами тієї чи іншої країни.

Відновлення в громадянстві - спрощений порядок набуття громадянства цієї держави особами, раніше втратили його з яких-небудь причин. У цю категорію входять особи, у яких громадянство припинилося у зв'язку з усиновленням, установленням опіки чи піклування, в зв'язку зі зміною громадянства батьків, в зв'язку з вступом у шлюб, і, нарешті, будь-яка особа, раніше складалося в громадянство даної держави, може клопотати про його відновлення.

Оптація (від лат. Optatio - бажання, обирання) – це вибір громадянства тієї чи іншої країни в зв'язку з переходом частини території від однієї держави до іншої або проголошенням частини території новою незалежною державою. Так, на підстав референдуму, проведеного в 1955 році в області Саар, що належала Франції, ця область перейшла до Німеччини в 1957, а її жителям було надано право протягом трьох місяців або набути німецьке громадянство, або зберегти французьке. Акт «Про Гонконг» 1985 надавав його громадянам право набути статусу «заморських» британських підданих за кордоном після переходу під суверенітет Китаю (1997) з встановленням для них пільгового режиму в'їзду на постійне місце проживання до Сполученого Королівства.

Трансферт – зміна громадянства без права вибору, пов'язане з переходом частини території до іншої держави. Даний спосіб в світовій практиці зустрічається вкрай рідко. Така можливість допускалася Законом «Про непальське громадянство» згідно § 7 якого «В разі, якщо будь-яка територія набута або включена в Непал, то жителі в силу цього будуть вважатися громадянами Непалу в силу умов цього Закону ...» [21, с. 114].

Отже, окрім загальноприйнятих видів набуття громадянства, є ще такі як оптація та трансферт, які на нашу думку, можна віднести до виключних у зв'язку із тим, що такий перехід до громадянства іншої країни відбувається на підставі переходу частини території до іншої держави.

2.2. Способи припинення громадянства в зарубіжних країнах

Припинення громадянства може мати місце в результаті: виходу з громадянства відповідної країни або відмова від громадянства.

Під виходом з громадянства слід розуміти припинення громадянства по волевиявленню громадянина або його представників (для неповнолітніх). Будь-який громадянин має право виходу з громадянства, при цьому він повинен заявити про своє бажання в компетентні органи. Вихід з громадянства може мати місце і в порядку реєстрації (якщо хоча би один з

батьків, чоловік / дружина або дитина має інше громадянство). Спрощений (реєстраційний) порядок спрямований на сприяння у возз'єднанні сім'ї.

У виході з громадянства може бути відмовлено, якщо дана особа має майнові зобов'язання перед фізичними чи юридичними особами держави, а також невиконання зобов'язань перед державою за відсутності договору про правову допомогу між державами.

Вихід з громадянства не допускається в разі порушення кримінальної справи (до закінчення його розгляду) або дії обвинувального вироку суду, що підлягає виконанню; у разі призову на строкову військову або альтернативну службу до її закінчення.

Вихід з громадянства не допускається, якщо громадянину відомі відомості, що становлять державну таємницю і ряд інших підстав. Так, наприклад, закони про громадянство Азербайджану, Казахстану, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану передбачають таку умову: якщо вихід з громадянства суперечить інтересам державної безпеки республіки.

Відхилення заяви про вихід з громадянства має бути мотивованим повноважним органом [18].

Припинення громадянства тієї чи іншої країни може бути також і в результаті його втрати.

Під втратою громадянства слід розуміти припинення громадянства незалежно від волі громадянина або навіть всупереч його волі. Втрата громадянства виникає внаслідок вчинення особою певних дій, як правило, забороненого характеру, наприклад: надходження на державну службу іноземної держави, без відповідного дозволу держави, громадянином якої він є; знаходження на військовій службі іноземної держави всупереч забороні. Втрачається громадянство також при обранні закордону в якості постійного місця проживання; якщо прийняв громадянство іншої держави, в тих країнах, де не допускається подвійне громадянство; одруження з іноземцем в країнах, де передбачено автоматичне набуття громадянства. Часом законодавець називає втратою громадянства будь-який вид його припинення.

Позбавлення громадянства є, по суті своїй, санкцією держави по відношенню до особи, що допускає недозволене поведінку. Позбавити громадянства можна тільки особа, яка придбала його в результаті реєстрації або натуралізації, і тільки протягом невеликого терміну (зазвичай протягом перших 5 років) перебування в громадянстві. Не допускається позбавлення громадянства, якщо в результаті особа стане апатридом - особою без громадянства. Подібні норми містяться в законодавстві ряду країн [20, с. 9].

Виходячи з міжнародної практики, дозвіл на вільну експатріація (вільний вихід з громадянства добровільно) за законами більшості держав пов'язано з натуралізацією тієї чи іншої особи в іншій країні [22].

Підставами для позбавлення громадянства є: набуття громадянства обманним шляхом, на підставі свідомо неправдивих відомостей, фальшивих документів; якщо особа займалася антидержавною діяльністю на користь іноземної держави і тим самим завдає шкоди інтересам держави (Франція, США, Великобританія, Болгарія та інші держави); особи, засуджені за злочини проти безпеки держави (Франція, Великобританія) [20, с. 9].

Окрім того, зустрічаються особи, які не мають громадянства. Особами без громадянства або апатридами називаються особи, які не є громадянами цієї держави і не можуть довести наявності у них громадянства іншої держави.

Основною причиною виникнення апатризм є так звані «негативні колізії» національних законодавств про громадянство. Такі колізії можуть мати місце, коли одна держава позбавляє особу свого громадянства і йому не вдається одразу набути громадянство іншої держави. Безгромадянство може виникнути при виході особи з громадянства однієї держави на за власною ініціативою і неможливості набуття ним громадянства іншої держави, а також при зміні громадянства жінки в зв'язку зі вступом у шлюб, коли відповідно до законодавства країни вона втрачає колишнє громадянство, але не набуває автоматично громадянство чоловіка. Безгромадянство може виникнути у дітей осіб без громадянства.

Відсутність громадянства ставить апатридів в менш, вигідне правове становище порівняно з громадянами держави, на території якого вони проживають, оскільки апатриди у всіх правових системах мають обмежені права, в першу чергу політичні. Однак в даний час в якості міжнародного звичаю утвердилася норма, згідно з якою апатридів захищають держави, на території яких вони мають постійне місце проживання [18].

Найбільш часто зустрічаються випадки багатогромадянства. Багатогромадянство приналежність особи одночасно до громадянства двох (біпатризм) і більш держав, що підтверджується відповідними документами.

Випадки подвійного громадянства мають вагомe місце внаслідок вирішення певних питань у законодавстві про набуття та отримання громадянства. Подвійне громадянство (біпатризм, полігромадянство) – це перебування особи одночасно в громадянстві двох і більше держав. Цей стан виникає у різних формах при застосуванні законів про набуття громадянства. Наприклад, дитина, яка народилася на території держави, що застосовує принцип «права ґрунту», а від батьків, котрі є громадянами держави, що застосовує принцип «права крові», отримує з моменту народження подвійне громадянство. Подвійне громадянство виникає у разі одруження жінки, яка є громадянкою країни, законодавство якої не позбавляє жінку свого громадянства при її одруженні з іноземцем, або ж громадянином такої країни, що автоматично надає громадянство жінці-іноземці, яка одружилася з її громадянином.

У світі відомо понад сто країн, які не визнають подвійного громадянства, а саме Єгипет, Індія, Індонезія, Китай, Монголія, Узбекистан та ін. Україна також відноситься до цих країн. Вчені та дослідники біпатризму переконують, що саме подвійне громадянство гальмує процес формування спільних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу; втрачається зв'язок громадянина з державою.

Кожен громадянин держави-члена ЄС, крім громадянства своєї країни, є також громадянином Союзу (ст. 8 Договору про ЄС). Це особливе подвійне громадянство, властиве державним утворенням [23].

Біпатридом в міжнародному праві вважається людина, яка має громадянство в двох і більше країнах (володіє подвійним або множинним громадянством). Таке громадянство підтримує більшість держав (РФ, Німеччина, Ізраїль, Таджикистан, Великобританія, Франція, Бангладеш, Білорусь, країни Латинської Америки та інші). Множинне громадянство виникає в різних ситуаціях: національна міграція народів; зміни території країни; протиріччя в міжнародних актах, пов'язані з питаннями про громадянство; отримання громадянства в іншій державі без втрати попереднього; одруження з іноземцем; усиновлення дитини з іншої держави і інше.

Біпатрид володіє правами і несе зобов'язання в кожному з держав, що надають йому право на громадянство. Ґрунтуючись на багаторічній міжнародній практиці, можна зробити висновок, що багатогромадянства може привести до виникнення складних юридичних ситуацій: у випадках сплати податків, виконання військових обов'язків, здійсненні дипломатичної та консульської захисту людини на території третіх країн, або однієї з країн, в яких йому надано право на громадянство і інше. У минулому столітті у всесвітньому праві було прийнято кілька законодавчих угод, що спрощують деякі юридичні складнощі, пов'язані з множинним громадянством.

До них відносять: Конвенцію від 1930 року, яка спрощує вирішення багатьох суперечливих питань законодавства про громадянство; Європейську конвенцію від 1963 року народження, яка регламентує зменшення багатогромадянства і виконання військових обов'язків. Сутність цих законодавчих актів дає можливість людині з множинним громадянством розглядатися громадянином тієї країни, в якій він постійно проживає, і виконувати необхідні зобов'язання щодо цієї країни [22].

Варто звернути увагу, що саме в латиноамериканських країнах найбільш толерантне ставлення до біпатризму, але не тільки. Держави Європи також вважають подвійне громадянство цілком прийнятним в зв'язку з ростом мобільності населення та розвитку міграційних процесів.

Хочу зазначити, що з розвитком сучасного суспільства розповсюдження біпатризму набирає обертів, все більше країн вносять зміни до законодавства і дозволяють подвійне громадянство. Навіть у травні 2020 року на розгляд до Верховної ради України було внесено законопроект про подвійне громадянство в Україні, проте народні депутати не внесли його до порядку денного, а отже розгляд не було розпочато.

В сьогоденнішніх умовах широко постає питання про громадянство ЄС. Як відомо, це унікальний для міжнародного та конституційного права інститут [24].

Європейський Союз є найцікавішим феноменом міжнародного життя. Європейський Союз - результат глибоких інтеграційних процесів між державами Західної, Південної та Північної Європи. Сьогодні в це об'єднання входять 15 держав-членів: Австрія, Бельгія, Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Сполучене Королівство, Фінляндія, Франція, Швеція. В рамках Союзу функціонує єдиний економічний простір, держави-члени проводять скоординовану внутрішню і зовнішню політику, розвивається власна правова система.

Введення громадянства - крок надзвичайно сміливий навіть для настільки згуртованого об'єднання держав, яким є Європейський Союз. «Громадянство - один з найважливіших атрибутів державності, що виражається у взаємних правах та обов'язках людини і держави» [25, с. 29].

Зміст громадянства складають взаємні права та обов'язки людини і держави. З юридичної точки зору така конструкція можлива і стосовно громадянства Союзу, так як право Європейського Союзу наділяє правосуб'єктністю фізичних осіб [26].

У становленні громадянства ЄС можна виділити п'ять наступних етапів:

Паризький саміт (1974 р.) – спеціально створена робоча група досліджувала за яких умов і протягом якого терміну громадяни держав-членів могли б отримати особливі права як громадяни Співтовариства. Розроблена за результатами цього дослідження доповідь «Європа для громадян» містила інформацію про політичні права громадян, а саме активне і пасивне право на вибори, а також право на доступ до офіційних служб.

Саміт Європейської Ради у Фонтенбло (1984 р.) – присвячено «Європі громадян», що продемонструвало стурбованість Ради з приводу посилення та сприяння ідентичності і способу Спільнот перед «його громадянами» та іншим світом. На виконання рішення саміту Європейських співтовариств у Фонтенбло комітет *ad hoc* «Європа громадян» (або «Комітет Адонино») підготував і представив дві доповіді.

Підписання Маастрихтського договору про Європейський Союз (1992 р.) – зазначено мету діяльності Союзу «посилити захист прав та інтересів громадян своїх держав-членів шляхом запровадження громадянства Союзу». Громадянству тоді було присвоєно нову частину (розділ 2) договору про заснування ЄС.

Підписання Амстердамського договору (1997 р.) – формально закріпив свого роду «ієрархію» загальноєвропейського та національного громадянства: «громадянство ЄС доповнює, а не підмінює національне громадянство» [24].

Підписання Договору про Конституцію для Європи (2004 р.) – він мав надати ЄС єдину структуру, перетворити його на суб'єкт права, таким чином замінити собою всі чинні договори. Згідно з договором громадянство Союзу не витісняє громадянства держав-членів. А лише доповнює його.

Отже, громадянство Союзу незалежно від громадянства країни-члена існувати не може. Питання громадянства Європейського Союзу все ще знаходиться на етапі свого становлення [27, с. 1].

Громадянство Європейського Союзу інститут заснований в зв'язку з укладенням Угоди між урядами держав економічних держав Союзу

Бенілюксу, Федеративної Республіки Німеччини та Французької Республіки про поступове скасування контролю на спільних кордонах (Шенгенська угода) від 14 червня 1985 року, а також Договору про створення Європейського Союзу (Маастріхтській договір) від 7 лютого 1992 року. У статті 8 Маастріхтського договору закріплено, що «Кожна особа, що володіє громадянством будь-якої держави - члена, є громадянином Союзу».

Особи, які мають громадянство ЕС, мають право: на вільне пересування і постійне проживання на території держав-членів (ст. 8-а Договору про

Європейському Союзі); право брати участь в голосуванні і балотуватися кандидатом на вибори в Європарламент (ст. 8-в); право обирати і бути вибраними в муніципальні органи на рівних умовах з громадянами даної країни (ст. 8-в); право звертатися зі скаргами до Європарламенту і в Омбудсман (ст. 8 "d", 138- "d", 138- "e"); право громадянина, що перебуває на території держави, що не входить до Європейського Союзу, на дипломатичний захист з сторони представництва будь-якої держави-члена Європейського Союзу (ст. 8 "з").

Амстердамський договір 1997 закріпив: громадянство Європейського Союзу доповнює, а не підміняє національне громадянство ».

Відносно громадянства Європейського Союзу слід відмітити, що при вирішенні питання про надання громадянства значній кількості осіб, що може бути наслідком територіальних змін (об'єднання Німеччини, в результаті якого 17 млн громадян колишньої НДР стали громадянами держави-учасниці ЕС), або при вирішенні міграційних проблем, існують обмеження для держав-членів Європейського Союзу [28, с. 99].

Отже, питання набуття та припинення громадянства має вагомий значення в реаліях сучасного розвитку суспільства. Кожна країна регулює на законодавчому рівні питання набуття та припинення громадянства. Зокрема, на законодавчому рівні захищає своїх громадян. Попри це, діючими актами законодавства встановлюються не тільки права громадянина, а й його обов'язки, порушення яких може призвести до втрати громадянства.

Одним із цікавих явищ конституційного права, є набуття громадянства двох, а інколи і більше краї, на законних на те підставах. Окрім того, певною категорією осіб, є особи, які не мають громадянства, які називаються апатридами.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

3.1. Порівняльний аналіз інституту громадянства в Україні та Канаді

Порівняно з основними західними країнами, Канада має один із найвищих відсотків іммігрантів, які отримують громадянство.

Канадське громадянство зазвичай отримується або за принципом *jussoli*, тобто від народження в Канаді або за правилами *jussanguinis*, тобто від народження за кордоном принаймні одному з батьків, які мають канадське громадянство, або усиновленню принаймні одному громадянину Канади. Він також може бути наданий постійному жителю, який проживав у Канаді протягом певного періоду шляхом натуралізації [29].

Громадянство Канади можна отримати за народженням або натуралізацією [30].

Канадське громадянство було вперше створено в 1947 році згідно із Законом про громадянство Канади. Сучасна версія закону говорить, що громадяни Канади та натуралізовані громадяни мають однакові права та обов'язки громадянина.

До 1947 року Британськими підданими вважалися як люди, що народилися в Канаді, так і натуралізовані іммігранти. Закон канадського громадянства набрав чинності 1 січня 1947 року. Це був перший закон про громадянство, який визначив людей канадцами. Створення канадського громадянства стало важливим вираженням зростаючого в країні почуття національної ідентичності.

У 2014 році Закон про посилення громадянства Канади з 1977 року вніс перші суттєві зміни до Закону про громадянство. Однак ці зміни були скасовані та змінені законодавством, прийнятим у 2017 році.

Зміни 2014 року ускладнили отримання громадянства. Поправки збільшили вимогу проживання заявників на отримання громадянства з трьох до чотирьох років та з чотирьох до шести років. Крім того, час, проведений у Канаді до отримання статусу постійного жителя, більше не враховується до вимоги проживання. Історія судимості заявників (наприклад, певні правопорушення, скоєні за межами Канади) також потрапила під більш пильний контроль.

У червні 2017 року парламент прийняв новий закон, що стосується громадянства. Законопроект С-6 скасував та доповнив зміни, внесені в 2014 році. Сюди входило скасування позбавлення громадянства на підставі проблем національної безпеки. Згідно з новим законодавством, подвійні громадяни, які були засуджені за тероризм, шпигунство чи державну зраду, або які входили до складу збройних сил, що вступають у конфлікт з Канадою, більше не втрачають громадянства. Законодавство також створило новий процес скасування. Усі справи про скасування будуть вирішуватися Федеральним судом. Виняток буде зроблено, якщо особа вимагатиме розгляду їх справи міністром громадянства та імміграції.

Вимога до проживання також була зменшена з чотирьох із шести років до трьох із п'яти років. Заявники могли ще раз порахувати час, проведений у Канаді, перш ніж стати постійним жителем, як частину вимоги до проживання. Інші зміни полегшили неповнолітнім стати громадянами [31].

Для багатьох іммігрантів стати громадянином Канади є завершальним етапом імміграційного процесу. Іммігранти підтверджують свою відданість Канаді, країні, в якій вони оселились. У той же час натуралізовані громадяни мають такі права, як право голосу та обіймати державні посади, недоступні для негромадян [30].

Існують різні критерії прийнятності, яким особа повинна відповідати, щоб подати заявку на отримання громадянства Канади:

- Повинна мати статус постійного жителя Канади;

- Повинна проживати в Канаді три роки (або принаймні 1095 днів) з останніх п'яти років до подання заяви;
- Повинна володіти однією або обома з двох офіційних мов Канади (англійською чи французькою) настільки добре, щоб спілкуватися в канадському суспільстві (стосується кандидатів віком від 18 до 55 років);
- Не може мати історію злочинів, яка вважається забороненою для надання канадського громадянства;
- Повинна пройти тест, щоб засвідчити, що вона обізнана з правами та обов'язками громадян та володіє базовими знаннями географії, політичної системи та історії Канади(стосується кандидатів віком від 18 до 55 років).

Задля підтвердження вищезазначених критеріїв прийнятності Уряду країни необхідно надати документи на підтвердження вказаних вимог. Після цього одним із найважливіших кроків є проходження тесту на громадянство та проходження співбесіди з питань громадянства, яке зазвичай відбувається після подання заяви [32].

Що стосується набуття українського громадянства у порівнянні із канадським, то однією із відмінних рис є період протягом якого іммігрант повинен безперервно проживати на території країни, а саме для отримання українського громадянства необхідно безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років в той час як канадське законодавство цей термін встановлює у три роки (або принаймні 1095 днів) з останніх п'яти років до подання заяви.

Стосовно знання державної мови, географії та історії, то канадське законодавство обмежує таку вимогу віком кандидатів для набуття громадянства, а саме під таку вимоги потрапляють особи віком від 18 до 55, в нашій країні такого виключення не має.

З 1977 року Канада визнала кілька громадянств, тобто громадяни Канади мають право мати громадянство більш ніж однієї країни. Іммігранти, які отримали канадське громадянство шляхом натуралізації, також мають право зберегти своє попереднє громадянство. Однак подвійні громадянства

дозволені не всіма країнами. У цих випадках імігранти повинні вибирати між громадянством Канади або своїм попереднім громадянством [30].

Отже, на відміну від українського законодавства канадське дозволяє подвійне громадянство, в той час як чинний нормативно-правовий акт, який регулює умови набуття та припинення громадянства вимагає від особи, яка має намір стати громадянином України відмовитись від попереднього чи попередніх громадянств.

В Україні для державних службовців існує пряма заборона на працевлаштування за наявності громадянства іншої країни (ст. 19 Закону України «Про державну службу»). Якщо ж іноземне громадянство виникне у чиновника в процесі роботи, закон передбачає звільнення з втратою права на державну службу або його обмеження.

Мати інше громадянство заборонене суддям, з наслідком припинення повноважень по ст. 126 Конституції України.

Таким чином, ми бачимо, що вимоги до кандидатів, які мають намір отримати канадське громадянство значно лояльніші, ніж щодо кандидатів, які хочуть набути українського громадянства.

Аналізуючи сучасний розвиток суспільства, на нашу думку, подвійне громадянство несе в собі більше позитивних рис, а ніж відмінних. Не даремно, Канада це та країна в якій значно високий відсоток імігрантів, які отримали канадське громадянство, на мою думку однією із причин набуття канадського законодавства є та умова, що імігрант не втрачає свого первісного громадянства, таким чином особа має певні гарантії на території країни походження.

Більшість приїжджих імігрантів стають громадянами. Канада визнає важливість імігрантів і значно покладається на іміграцію для розвитку своєї економіки та зміцнення своєї соціальної структури.

Вона забезпечує потужні послуги з поселення імігрантів, обраних для постійного проживання, що сприяє їхній участі у всіх аспектах канадського

суспільства, що сприяє їхньому успіху та переходу до канадського громадянства.

У той же час, коли натуралізованих іммігрантів порівнюють з не натуралізованими іммігрантами, які постійно проживають, дослідження підтверджують, що отримання громадянства позитивно впливає на заробіток іммігрантів та результати ринку праці.

Хоча частка іммігрантів, які стають громадянами Канади, значно варіюється залежно від періоду імміграції, який враховується, та інших факторів, таких як освіта та доходи, наприклад, більшість іммігрантів, які мають право на отримання канадського громадянства, врешті-решт отримують його [32].

Цікавим є той факт, що Канада незмінно посідає сьому місце у світі за розмірами ВВП. Канада належить до групи високорозвинутих країн, входить у «Велику сімку» за своїм економічним потенціалом.

Можна припустити, що досить «легкий» спосіб отримання канадського громадянства позитивно впливає на економічний розвиток країни, оскільки громадяни інших країн у пошуках «кращого життя», які не готові відмовляти від громадянства країни походження чи проживання, певний час на законних підставах проживають у Канаді.

Не виключено, що після досягнення поставлених цілей такі громадяни повертаються у країну попереднього місця проживання.

Таким чином, подвійне громадянство приваблює іноземців, які позитивно впливають на розвиток економіки.

Окрім того, подвійне громадянство допоможе потенційно зберегти трудові ресурси, адже маючи поряд з іншими й український паспорт, мігранти матимуть змогу повернутися в Україну в будь-який момент. Цей документ легалізує ситуацію, яка є зараз де-факто.

Верховна Рада України у травні 2020 зняла з розгляду законопроект №2590 «Про внесення змін до деяких законів України щодо питань громадянства», який планувалося розглянути у першому читанні. За словами

міністра закордонних справ Дмитра Кулеби, внесений до Верховної Ради законопроект про подвійне громадянство зупинився, бо експерти ВР зробили висновок, що без змін до Конституції, просто на рівні закону, це питання врегулювати неможливо.

Утім 26 лютого 2021 на брифінгу очільник РНБО за підсумками засідання, що Рада національної безпеки і оборони доручила Кабінету Міністрів врегулювати питання подвійного громадянства [33].

На нашу думку, якщо наша країна дозволить біпатризм це скоріше принесе позитивні результати. Так, той факт що на території нашої країни ведуться військові дії і ворожа сторона злочинним шляхом «роздає» своє громадянство на спрощених умовах громадянам України не є позитивним аргументом, проте за чіткого державного врегулювання не погіршить становище України та громадян.

Однією з підстав, з яких я вбачаю в біпатризмі позитивне явище, так те, що мільйони українців проживають за кордоном, звичайно всім відомий той факт, що більшість із них має громадянство іншої країни, проте не повідомляє українському уряду про таке. Проте з часом доступ до такої інформації можна бути отримати на міжнародному рівні і ось тоді громадянам «не тільки» України прийдеться визначатися з громадянство.

Цікавим є той факт, що певний відсоток українських громадян, які на протязі певного періоду проживали на території іншої країни, повертаються в Україну після досягнення певного віку, оскільки основною умовою проживання за кордоном частіше є трудові відносини.

Не дивлячись на те, що РНБО доручила КМУ врегулювати питання подвійного громадянства така процедура може затягнутися на роки.

Наведемо деякі статистичні дані стосовно імміграційних потоків в Канаді.

З 2016 року міжнародна міграція в Канаді становила понад три чверті загального приросту населення, досягнувши 85,7% у 2019 році. Після обмежень на кордони та поїздок, щоб стримати поширення COVID-19 у

березні 2020 року, цей відсоток впав до 58,0%. Збільшення населення за рахунок міжнародної міграції в 2020 році було на 80% нижчим, ніж у 2019 році.

Ця тенденція зниження міжнародної міграції не є характерною лише для Канади і спостерігається в інших країнах світу. Наприклад, чиста міграція в Новій Зеландії зменшилася на 39,6% у 2020 році, хоча пандемія не зазнала таких сильних наслідків, як Канада.

Канада прийняла 184 624 іммігрантів у 2020 році, що майже вдвічі менше порівняно з 2019 роком, і це найнижчий показник за будь-який рік з 1998 року. Передпандемічна ціль імміграції, встановлена Імміграцією, біженцями та громадянством Канади, становила 341 000.

Зменшення кількості непостійних жителів, спричинене COVID-19, зіграло головну роль у повільному зростанні в 2020 році. Більше непостійних жителів виїхало з Канади, ніж прибуло в країну в 2020 році (-8 6535) - найбільша мережа втрати, оскільки доступні порівнянні дані. Для порівняння: у 2019 році чистий прибуток Канади становив 190 952 непостійних мешканців. Кожна провінція та територія, крім острова Принца Едуарда, мали чисті втрати непостійних резидентів у 2020 році - майже повністю тому, що було менше власників дозволів на роботу та навчання [34].

Отже, аналізуючи чинне законодавство України та Канади можна прийти до висновку, що в деякій мірі питання набуття чи позбавлення громадянства має схожі риси. Зокрема, це стосується терміну проживання задля набуття національного законодавства. Канада цей термін встановлює у три роки, Україна - п'ять. Тобто, порівняно це не значний термін. Зважаючи на те, що Канада посідає сьоме місце у світовій економіці, задля розвитку країни, умови набуття та припинення громадянства мають дещо "спрощений" порядок. На нашу думку, якраз економічному розвитку сприяє саме те, що іноземці можуть набутти громадянство Канади прикладають до цього

незначних зусиль, а Канада в свою чергу отримує громадян, які сплачують податки та заохочує іноземні інвестиції.

3.2. Відмінні риси інституту громадянства в Україні та ОАЕ

Будучи громадянином Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ), можна отримати багато переваг, наприклад, отримати доступ до освітніх та медичних послуг, а також на житлові та продовольчі субсидії. Однак стати громадянином Еміраті непросто, якщо у вас немає стосунків з кимось, хто вже є громадянином. Незважаючи на те, що в ОАЕ є процес натуралізації, це дуже складно і забирає багато часу, особливо якщо ви не арабські.

Паспорт ОАЕ, який вважається одним з найкращих у світі. Проте іноземці не можуть подати заяву на отримання громадянства; їх повинні висувати королівські особи ОАЕ або чиновники, і останнє слово залишається за Кабміном.

У січні 2021 року Об'єднані Арабські Емірати внесли зміни до чинного законодавства, згідно яких громадянство Емірату тепер буде офіційно доступним для іноземців, в першу чергу для держави Перської затоки.

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) нещодавно оголосили про план розширення можливостей отримання громадянства для високоосвічених, кваліфікованих або багатих іноземних громадян та їх сімей. На жаль, закон про громадянство країни все ще виключає інші групи, включаючи дітей, народжених емігрантськими жінками та батьками-іноземцями, та людей без громадянства.

Збільшення шляхів отримання громадянства є гарною інвестицією для країни, населення якої складає майже 90 відсотків іноземних громадян, більшість з яких є частиною низькооплачуваної робочої сили в ОАЕ. Однак новий урядовий механізм громадянства розроблений для залучення елітних груп іноземних громадян. Це дозволяє посадовим особам ОАЕ висувати іноземців для отримання громадянства, використовуючи критерії,

здебільшого пов'язані з академічним, підприємницьким або фінансовим статусом [35].

Цей крок є суттєвою зміною напрямку для країни, економіка якої значною мірою покладається на емігрантів, для яких проживання, як правило, залежить від їх робочих віз [36].

Відповідно до Федерального закону № 17 від 1972 р. Про громадянство та паспорти, зміненого Законом № 10 від 1975 р., та Федерального декрету-закону № 16 від 2017 р., громадянство набувається за законом, шляхом залежності чи натуралізації відповідно до положень, визначених законом та його змінами.

Відповідно до статті 2 Закону № 71 від 1972 року та його поправок громадянином вважається:

-Араб, який оселився в одному з країн-членів Еміратів з 1925 року або до цього, і який зберігав своє звичайне місце проживання в ньому до дати набрання чинності Законом № 17 1972 року, і проживання активів вважається доповненням до створення філій;

-Народився в країні або за кордоном від батька, який є громадянином держави в силу закону;

-Народжений в країні або за кордоном від матері-громадянки в силу закону, а його походження від батька не встановлено юридично;

-Народжені в країні чи за кордоном від матері, яка є громадянином в силу закону, та від невідомого батька або батька без громадянства;

-Народжені в країні від невідомих батьків, і знахідки вважаються народженими в країні, якщо не доведено інше.

Згідно зі статтею 3 вищезазначеного закону, федеральним указом допускається надання громадянства іноземцям, які перебувають у шлюбі з громадянином після закінчення семи років з дати подання заяви до Федерального органу з питань посвідчення особи. Громадянство у разі наявності одного чи кількох дітей, і цей період збільшується до десяти років

за відсутності дітей, за умови, що шлюб є справді безперервним і відповідно до того, що зазначено в розпорядчих актах.

Якщо чоловік помер або розлучився до закінчення згаданого періоду, а дружина має одне або більше дітей від цього чоловіка, вона може отримати громадянство після закінчення терміну, доки вона залишається вдовою або розлучена або одружена після смерті свого чоловіка або розлучення з громадянином, і вона зберігає своє місце проживання в країні.

Дружина, яка набула громадянство в залежності від свого чоловіка, зберігає громадянство держави у разі смерті свого чоловіка, і воно не може бути вилучене з нього, за винятком наступних двох випадків:

-Її шлюб з особою з іноземною національністю;

-Її повернення до вихідного громадянства або набуття іншого громадянства.

Окрім того, громадянином ОАЕ можна стати шляхом натуралізації.

Громадянство країни може бути надано (шляхом натуралізації) наступним групам:

Араб оманського, катарського або бахрейнського походження постійно і легально проживав у країні протягом не менше трьох років, тобто безпосередньо до дати подання заяви про натуралізацію, і потрібно, щоб він мав законну засоби життя, бути хорошим поведінкою і не засуджувати за злочин, пов'язаний з порушенням честі та Секретаріатом.

Члени арабських племен, які втекли із сусідніх країн до цієї країни і проживали в ній законно і безперервно протягом не менше трьох років безпосередньо до дати подання заяви про натуралізацію.

Будь-який повністю кваліфікований араб, якщо він постійно і легально проживає в країнах-членах Еміратів протягом не менше семи років, і це є прямим прецедентом для подання заяви про натуралізацію, за умови, що він має законні засоби життя і має належної поведінки та не засуджений за злочин, що порушує честь та довіру.

Будь-яка особа з повною дієздатністю, якщо вона постійно і законно проживала в країні-члені Еміратів з 1941 року або до цього і зберігала своє звичайне місце проживання до дати набрання чинності цим законом, має законні засоби життя, має хорошу поведінку та не засуджена злочину, що порушує честь та чесність та покращує арабську мову.

Будь-яка особа, крім згаданих у попередніх пунктах, якщо вона постійно і законно проживає в Еміратах-членах протягом не менше 30 років, з яких вона проводить щонайменше 20 років після набрання чинності цим законом та мати законний спосіб життя та мати хорошу поведінку, не засуджений за злочин, пов'язаний з порушенням честі; а секретаріат та вдосконалення арабської мови.

Будь-яка особа, яка надавала країні великі послуги, не зв'язуючись періодами проживання, визначеними в попередніх статтях.

Сини та дочки громадянки, яка вийшла заміж за іноземця після закінчення не менше шести років з дня народження, за умови, що мати має громадянство на момент його народження до дати подання заяви про отримання громадянства, відповідно до контролю, визначеного нормативно-правовими актами.

Дочка громадянина іноземного батька, яка перебуває у шлюбі з іноземцем, відповідно до контролю, визначеного нормативно-правовими актами цього Указу-Закону.

Дружина громадянина за натуралізацією вважається громадянином за натуралізацією, якщо вона відмовляється від свого первісного громадянства. Неповнолітні діти громадянина за натуралізацією також вважаються громадянами за натуралізацією, і вони можуть вирішити обрати своє оригінальне громадянство протягом наступного року досягнення повноліття.

Інші випадки надання громадянства. Президент держави може видати указ про встановлення громадянства за законом або про надання йому шляхом натуралізації будь-якій особі, не обмежуючись періодами

проживання та умовами, передбаченими законом та його виконавчими актами.

Таким чином, аналізуючи вище викладене можна зробити висновок, що ОАЕ це та країна, яка в першу чергу надає перевагу своїм корінним жителям. Поважає свою культури та традиції, а тому отримання громадянства ОАЕ є досить важким та тривалим процесом, у зв'язку із тим, щоб не втратити власної самобутності та зберегти національне походження.

Для отримання громадянства ОАЕ встановлюється ряд вимог. Громадянство надається відповідно до таких умов:

- Відмовитись від своєї оригінальної чи будь-якої іншої національності, яку він має;

- Мати законне та безперервне проживання в країні;

- Володіти арабською мовою;

- Мати законні засоби існування;

- Мати освітню кваліфікацію.

- Мати хорошу репутацію;

- Не бути засудженим за тяжкий злочин або проступок, пов'язаний з порушенням честі чи довіри, якщо він не був реабілітований [37].

Саме 30.01.2021 Кабінет ОАЕ схвалив поправку до деяких положень, що стосуються виконавчих положень Федерального закону щодо громадянства та паспортів, за допомогою яких він санкціонує надання емігрантського громадянства інвесторам, професіоналам, талантам та їхнім сім'ям на основі ряду контролю та умов.

Поправки до закону та його положень спрямовані на оцінку компетенції ОАЕ, залучення людей з досягненнями та розумом та розширення їх можливостей в соціальній структурі ОАЕ, а також сприяння згуртованості та співіснуванню громади таким чином, щоб консолідувати процес розвитку в ОАЕ та посилює свою присутність на всіх полях.

До цільових осіб, які можуть отримати громадянство ОАЕ належать: інвестори, люди спеціалізованих професій, такі як лікарі, спеціалісти та

вчені, та таланти, такі як винахідники, інтелектуали, художники та талановиті люди, а закон також дозволяє надавати громадянство членам сімей цих груп відповідно до відповідно до положень статей, що регулюють як подружжя, так і дітей, тоді як нова поправка дозволяє зберегти діючу національність.

«Цей крок спрямований на оцінку талантів та компетенцій, присутніх в ОАЕ, та залучення більш світлих умів до емігрантської громади таким чином, що сприяє розвитку та процвітанню країни» [37].

Громадянство дозволить отримати постійну частку в країні, збільшивши кількість охочих інвесторів. Наприклад, інвестори, які бажають отримати громадянство, повинні володіти майном в ОАЕ.

«Рішення про надання громадянства є останнім із низки кроків уряду ОАЕ з метою зробити суспільство більш інклюзивним та заохотити довгострокове перебування емігрантів».

Іноземні резиденти складають понад 80% населення семи шейхів ОАЕ і десятиліттями є опорою економіки [36].

Умовами для отримання громадянства ОАЕ:

- Інвестори, які володіють нерухомістю в ОАЕ.
- Талановиті особи, які отримали один або кілька патентів, схвалених Міністерством економіки ОАЕ або будь-яким іншим авторитетним міжнародним органом, на додаток до рекомендаційного листа Міністерства економіки
- Лікарі та спеціалісти повинні спеціалізуватися на унікальній науковій дисципліні чи будь-яких інших наукових принципах, які вкрай необхідні в ОАЕ і повинні мати внесок у проведення досліджень та дослідження наукової цінності у своїй галузі спеціалізації з практичним досвідом не менше 10 років, крім отримання членства в авторитетній організації у своїй галузі спеціалізації.

- Вчені повинні бути активними дослідниками в університеті чи дослідницькому центрі або в приватному секторі з практичним досвідом роботи в цій же галузі не менше 10 років.

- Особи, що володіють творчими талантами, такі як інтелектуали та художники, повинні бути піонерами в галузі культури та мистецтва та лауреатами однієї або декількох міжнародних нагород. Рекомендаційний лист від пов'язаних державних структур також є обов'язковим [36].

Відповідно до регламенту, поправки, передбачені для особи, яка набула громадянство, її прихильність до ряду засобів контролю до отримання громадянства, включаючи присягу на вірність штату Емірати, зобов'язуючись дотримуватися чинних законів, та інформування компетентного відомства у випадку, якщо він набуває іншого громадянства або втрачає будь-яке громадянство, яке він має.

Рішення також визначає низку пільг, які набуваються за громадянством, включаючи створення та володіння компаніями та комерційними установами, придбання та право власності на землю, житло та нерухомість відповідно до чинного законодавства та будь-які інші пільги, що надаються його від федеральної влади після затвердження Радою міністрів або від місцевої влади в еміратах штату. Передбачало, що громадянство може бути позбавлене, якщо особа, яка його набула, втратила одну або кілька умов надання громадянства або порушила своє зобов'язання. Включало механізм отримання громадянства шляхом висунення осіб, які мають право на громадянство, через посади правителів, королівських принців, виконавчих рад еміратів, які є членами Союзу, та Ради міністрів на основі висунення відповідних кандидатур. федеральні органи влади [38].

Отже, зважаючи на те, що ОАЕ є країною, в якій вкрай важко отримати громадянство за натуралізацією, задля розвитку економії та залучення іноземних інвестицій уряд країни ухвалив, як на мене, досить позитивне рішення для цього. Тепер ОАЕ можуть вільно залучати до країни іноземні інвестиції, пропонуючи перспективу громадянства Емірату.

Зважаючи, на той факт, що країна поважає своє корінне населення, але і активно сприяє розвитку економіки такі зміни до порядку набуття громадянства мають досить сприятливе значення.

Проте, такі зміни породжують певну дискримінацію щодо громадянства дітей емігрантських жінок та груп без громадянства. Пора визнати їх громадянами Емірату на рівних засадах., але це також має припинити грубу

Навівши критерії набуття громадянства ОАЕ можна зробити аналіз відмінних рис з нашим національним законодавством.

В першу чергу слід відмітити, що підстави набуття за натуралізацією українського громадянства та громадянства ОАЕ мають суттєві відмінності. Зокрема, це пов'язано із тим, що ОАЕ є мусульманською країною. Правова система ОАЕ носить змішаний характер. Відповідно до Конституції 1996 р. (ст. 7) шаріат є основним джерелом законодавства.

Загальновідомий факт, що за законами шаріату, жінки мають значно вужче коло прав, аніж чоловіки. Ось наприклад, якщо чоловік, який не має громадянства ОАЕ одружиться з жінкою, яка є громадянкою ОАЕ, то діти, не стануть громадянами ОАЕ, тільки із досягненням 18 років, вони мають право подати заяву на отримання громадянства, а тим часом батькам доведеться платити за освіту та медичні послуги за дитину, які громадянин ОАЕ може отримати безкоштовно.

Таким чином, основною відмінністю набуття громадянства в ОАЕ та Україні є приналежність до різних правових сімей, оскільки дитина, народжена на території нашої країни громадянкою України від іноземця автоматично набуває статусу громадянина України.

Як і Україна ОАЕ не визнає подвійне громадянство. Якщо особа хоче стати громадянином ОАЕ вона, так само як і в Україні відмовитися від свого попереднього громадянства. Попри це, при отриманні українського громадянства особа, яка набула статусу громадянина України має два роки, щоб припинити попереднє громадянство, в той час як законами ОАЕ особа повинна спочатку відмовитись або скасувати будь-яке громадянство.

Цікавим, на нашу думку, є набуття громадянства ОАЕ за «правом крові». Якщо особа доведе, що вона є прямим потомком араба, який проживав на території ОАЕ в період з 1925 по 1972 роки, то вона автоматично стане громадянином ОАЕ. Там проживати до 1972 року, коли набув чинності закон про громадянство. Окрім того, якщо особа доведе, що її батько є громадянином ОАЕ, тоді і вона отримає таке громадянство. Хоча це в деякій мірі дискримінація по відношенню до дітей, оскільки, якщо мати є громадянкою ОАЕ, в батько ні, дитина до 18 років не набере статусу громадянина ОАЕ. Лише у випадку, коли громадянство батька не відомо або невідома особа батька, тоді дитина може набути статусу громадянина ОАЕ.

У травні 2020 до Верховної ради України було внесено на розгляд законопроект, який передбачав отримання громадянства особами іноземних держав, батьки, якої були громадянами України, проте виїхали на постійне місце проживання у іншу країну. Таким чином, було запропоновано відновити правовий статус осіб українського походження, які не проживають на території України. Проте, такий закон було заблоковано та повернено.

На нашу думку, дещо позитивне є в такому рішенні, наприклад громадянин Канади, за походженням українець, батьки якого у свій час виїхали на постійне місце проживання до Канади отримавши українське громадянство захоче вернутися в країну звідки походить його коріння, хоча б із тих підстав, що клімат України значно м'якший, аніж канадський.

Тобто, якщо такий Закон буде розроблений у відповідності до реалій нинішньої ситуації в Україні, він не буде нести ніякої загрози нашому населенню. Адже, цей законопроект було заблоковано в першу чергу через збройну агресію Росію на Сході України.

Таким чином Україна зможе повернути собі громадян, які вимушені були поїхати з України починаючи з 90-х років минулого століття у пошуках «кращого життя» з країни, яка була майже економічно зруйнована.

Стосовно набуття статусу громадянина ОАЕ шляхом натуралізації, особа повинна проживати на території країни на законних підставах щонайменше 30 років і мати при цьому хорошу біографію, в той час як українське законодавство термін постійного проживання визначає у п'ять років. Як на мене такий період є дещо завищеним і вимоги нашого законодавства є лояльнішими та реальнішими в реаліях сьогодення.

Аналізуючи процес набуття громадянства в ОАЕ вважаю, що дещо прижилось б і в нашому законодавстві. Зважаючи на етапи економічного розвитку України, які в порівнянні із світовими, не є значно високими, надання статусу громадянина України іноземним інвесторам є хорошою ідеєю. Я вважаю, що іноземні інвестори можуть внести значні впливання в українську економіку та вплинути на її розвиток.

Так як і питання набуття громадянства, законом регулюються порядок його припинення.

Згідно з заявою, громадянство може бути вилучене при порушенні умов [36].

Остаточне рішення, яке засуджує громадянина, незалежно від того, чи має він громадянство за законом, натуралізацією чи належністю, призводить до відкликання або позбавлення громадянства як додаткового покарання за такі злочини:

Якщо він буде засуджений за один із терористичних злочинів, передбачених Законом про боротьбу з тероризмом.

Якщо він засуджений за злочин, що зачіпає зовнішню безпеку держави, і карається відповідно до Федерального кримінального кодексу, або за інші злочини, які вважаються такими, що завдають шкоди зовнішній безпеці держави, відповідно до чинного законодавства держави.

Громадянство держави скасовується для кожного, хто користується ним, у таких випадках:

-Якщо він проходить військову службу в іноземній країні без дозволу держави і йому призначено залишити службу та відмовитись у цьому.

-Якщо він працював в інтересах ворожої країни.

-Якщо він добровільно натуралізував громадянство іноземної держави.

Вилучення громадянства. Громадянство може бути вилучене з громадянина, якому воно було надане, шляхом натуралізації або приналежності в таких випадках:

-Якщо він неодноразово засуджувався за злочини, пов'язані з порушенням честі чи довіри;

-Якщо особа надала недостовірні відомості основних даних, при набутті громадянства держави;

-Здійснення прав на громадянство в будь-якій іншій країні;

-Якщо він проживав за межами країни безперервно без виправдання протягом більше двох років;

-Якщо громадянство вилучається з натуралізованої особи, допускається вилучення його через залежність від імені його дружини та неповнолітніх дітей [39].

Окрім того, неповнолітні, які втратили своє громадянство, можуть на їх прохання повернути громадянство держави після досягнення повноліття.

Таким чином, дослідивши матеріал у цьому підрозділі кваліфікаційної роботи можемо підсумувати, що ОАЕ відносить до країни де панує шариат, а тому законодавство базується на нормах мусульманського права та задля збереження етнічних народів (арабів) набути громадянство АОЕ вдається не багатьом та у вкрай важкий спосіб. Сам по собі період постійного проживання у тридцять років є досить тривалим.

Крім того, існує багато заборон для громадян та підстав щодо втрати громадянства. Проте ОАЕ, не зважаючи, на всі труднощі у набутті статусу громадянина ОАЕ піклується про своїх громадян, забезпечуючи їм досить високий рівень життя та державні гарантії.

Що стосується відмінних рис між українським законодавством та законодавством ОАЕ, то тут важко знайти схожі риси, оскільки наші правові системи значно відрізняють. Попри, те що за законодавством АОЕ набути

статус громадянина та не втратити його вкрай важко, ця країна одна зі світових лідерів в економіці, медицині, освіті. Але для збільшення економічних темпів зросту, урядом країни, таки "пом'якшено" умови набуття громадянства для певних категорій осіб, які позитивно впливають на ті чи інші аспекти економіки, медицини, науки тощо.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі громадянство – це один із найосновніших та найфундаментальніших конституційно-правових інститутів, які визначають правовий статус особи, а також відносини між особою та державою.

Громадянство - це стійкий правовий зв'язок людини і держави. Отже, завжди, піднімаючи питання про громадянство, ми торкаємося питання про державний суверенітет.

Таким чином, можна зробити висновок, що питання набуття громадянства в Україні та на міжнародному рівні має свою певну цінність та значення. В даному дослідженні висвітлена конституційно-правова цінність проблемних питань громадянства, проаналізовано чітко законодавчу базу щодо набуття та припинення громадянства в Україні, поставлено питання щодо подвійного громадянства з урахуванням та аналізом міжнародного досвіду.

Існують дискусійні питання щодо наявності подвійного громадянства в країні, на яке впливають різні чинники: політичні, соціальні, культурні та економічні. Дане наукове дослідження це ще одна спроба дослідження цієї проблеми та пошук вирішення питань, що хвилюють кожного громадянина як України, так й інших держав. Ми сподіваємося, що громадянство для кожної людини має стати не просто правовим терміном, а й головною рушійною силою, що формує взаємовідносини особи між суспільством та державою. Особливо це актуальним є для сьогодення України, де йде процес становлення і утвердження громадянського суспільства, розвиток правової і національної держави. Від кожного особисто, від персональної людської активності і громадянської позиції в суспільному житті країни залежить побудова сучасного громадянського суспільства. Україна протягом останніх років йде саме цим європейським шляхом розвитку власної спільноти, яку нам би хотілось називати українським громадянським суспільством.

Наша країна Україна, яка є незалежною суверенною державою в своїй Конституції та національному законодавстві, дотримуючись міжнародних стандартів, регулює інститут громадянства. Тим не менше, шляхи розвитку цього інституту будуть корисними для удосконалення українського законодавства.

На сьогодні є чинною уже третя редакція Закону України «Про громадянство України». Перший закон суверенної України, який регулював питання громадянства, був прийнятий 8 жовтня 1991 р., її друга редакція відбулася 16 квітня 1997 р. у зв'язку з прийняттям Конституції України 28 червня 1996 р. та необхідністю приведення всіх нормативно-правових актів у відповідність до неї, третя – 18 січня 2001 р. Аналіз різних редакцій зазначеного Закону показує різні підходи до визначення громадянства на законодавчому рівні. У редакції Закону України «Про громадянство України» від 8 жовтня 1991р. та від 16 квітня 1997 р. визначалося, що громадянство – це постійний правовий зв'язок особи та Української держави, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках.

Однією з найважливіших умов набуття українського громадянства є термін проживання, на території України 5 років. На мою думку, цей термін є замалим для нашої країни, чим приваблюємо осіб, які мають проблеми з законодавством інших країн. Також, я вважаю, що скорочення умови терміну проживання до двох років для іноземців, які одружені з громадянами України має негативний вплив на країну, адже таким чином збільшується кількість фіктивних шлюбів. Врахувавши досвід зарубіжних країн по умові часу проживання (Італія – 10 років, Іспанія – 10 років, Норвегія – 7 років) можна зробити висновок, що необхідно внести зміни до українського законодавства щодо умов прийняття до громадянства і збільшити термін проживання до 10 років. Також вважаю, що необхідно ускладнити умови прийняття громадянства, зокрема, ввести іспит для осіб, які бажають отримати громадянство по знанню української мови, законодавства, географії та історії України. На мою думку це є необхідним, адже ця особа має намір проживати

на території України, спілкуватися з населенням, брати участь у політичному житті країни, також таким чином потрібно виховувати національний патріотизм майбутнього громадянина.

Дослідивши тему, можна зробити наступні висновки. Україна, як молода, незалежна держава, на підставі успішного міжнародного досвіду утворила свої конституційно-правові засади, принципи та інститути, серед яких громадянство посідає одне із основних місць. Основи даного інституту визначаються Конституцією України, яка передбачає єдине громадянство.

Проаналізувавши наведений матеріал у дипломній роботі вважаю за необхідне запропонувати шляхи покращення українського законодавства про громадянство, зокрема, я вважаю, що позитивний вплив для України матиме законодавчо врегульовано набуття подвійного громадянства.

На теперішньому етапі розвитку українського суспільства та економіки це вигідною умовою для українців, оскільки громадянство більш розвиненої країни дасть українцю більше можливостей та дозволить не втрачати нашого громадянства.

Які плюси подвійного громадянства. Біпатризм надає свободу переміщення, підприємництва та інвестицій, альтернативне оподаткування. На правах громадянина можна в одній країні взяти кредит на вигідних умовах, а освоїти його в економіці іншої держави на тих же цивільних правах.

У сфері оподаткування реально претендувати на застосування лояльних законів тієї країни, де біпатрид переважно проживає.

Подвійне громадянство. Зокрема дає можливість нового рівня життя, більш якісного; робота в великих міжнародних компаніях, на більш високооплачуваних посадах, з перспективою росту; освіта для дитини, можливість вчитися в престижних школах і надходити в кращі міжнародні інститути, дипломи яких котируються в усьому світі; користуватися соціальними, економічними та іншими благами, які надає країна; мати право на якісну медицину.

Ризики подвійного громадянства пов'язані з дипломатичним захистом, військової та державної служби, оподаткуванням. Відповідно до Конвенції Ліги Націй 1930 року, яка регулює колізії законів про громадянство, держава не може надавати дипломатичний статус кому-небудь зі своїх громадян від іншої держави, громадянином якої він також є.

При знаходженні в третій країні біпатрид такою, що має одне громадянство. Яке саме - часто такі питання вирішує суд.

Кожна держава покладає на громадян військовий обов'язок, і якщо особа виконала свій обов'язок на території однієї з країн свого громадянства, то в іншій країні може виникнути претензія щодо ухилення від виконання такої ж обов'язки або з приводу недозволеної служби в іноземній армії.

Колізії з військовим обов'язком регулюються Європейською конвенцією про військову повинність у випадках багатогромадянства: біпатриди визнаються зобов'язаними виконувати свій обов'язок щодо тільки однією з країн подвійного громадянства.

Україна не є учасницею конвенції і навряд чи стане нею в перспективі - офіційний уряд тенденційно не проявляє лояльність до подвійного громадянства.

Державна служба, як правило, виключає можливість подвійного громадянства, що автоматично ставить під удар можливу кар'єру чиновника-біпатрид. Подвійне громадянство не надає Біпатриди права робити вибір бажаної юрисдикції.

Для подолання колізій, особливо в сфері оподаткування, часто застосовують принцип «ефективного громадянства». Ця перевага віддається правового зв'язку біпатрид з країною постійного проживання. Колізії вирішуються міжнародними конвенціями і угодами, підписаними країнами подвійного громадянства.

В Україні для державних службовців існує пряма заборона на працевлаштування за наявності громадянства іншої країни (ст. 19 Закону України «Про державну службу»). Якщо ж іноземне громадянство виникне у

чиновника в процесі роботи, закон передбачає звільнення з втратою права на державну службу або його обмеження.

Мати інше громадянство заборонене суддям, з наслідком припинення повноважень по ст. 126 Конституції.

Декларування і моніторинг подвійного громадянства є відправною точкою в питанні притягнення до відповідальності за подвійне громадянство є факт його виявлення. Але українське законодавство не встановлює форму декларування подвійного громадянства, а інші країни не зобов'язані видавати про це офіційну статистику з деталізацією.

Поки ніяких договорів про обмін інформацією між Україною та іншими країнами в області подвійного громадянства не існує. У той же час, якщо у спецслужб є інформація про іноземному паспорті свого громадянина, і особливо чиновника, вони мають право зробити запит.

Окрім того, подвійне громадянство вигідне не тільки для наших корінних громадян, а й для іноземних інвесторів, лікарів науковців, які можуть вкладати значні вливання в українську економіку.

Так, з огляду на воєнний конфлікт на Сході України, питання подвійного громадянства може представляти дещо загрозливий характер з боку російської сторони. Проте, законодавче врегулювання цього питання відповідним чином мінімізує такі ризики.

Вважаю, позитивним моментом, те що 26.02.2021 Рада національної безпеки та оборони України доручили уряду розробити законопроект стосовно українського громадянства, в якому може бути запропоновано внести зміни в частині біпартизму в українське законодавство.

Беручи до уваги світовий досвід та теперішні реалії існування Україні, як молодій країні, яка прагне розвитку та приведення свого національного законодавства до норм міжнародного права, вважаю, що зміни в набутті та припиненні громадянства в Україні носять вкрай важливий характер для зміни економічного та політичного становища Україні на світовій арені.

Що стосується заборони подвійного громадянства для чиновників, вважаю, що зміни в цьому питанні в сторону скасування заборони на біпартизм також матимуть позитивний вплив на розвиток України, оскільки в теперішніх умовах реформування країни в багатьох галузях, дозволить залучити іноземних політиків у політичну систему та отримати досвід зарубіжних країн у реформуванні країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пильгун Н. В., Бузун О. О. Сутність та особливості громадянства в Україні. Теорія та історія держави і права, міжнародне право. Юридичний вісник 1 (38) 2016 с. 47-52.
2. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 25.02.2021)
3. Конституційно-правове регулювання набуття та припинення громадянства України. URL: <https://vseosvita.ua/library/konstitucijno-pravove-reguluvanna-nabutta-ta-pripinenna-gromadanstva-ukraini-405567.html> (дата звернення: 11.03.2021)
4. Копейчиков В. В. Правознавство: підручник / В. В. Копейчиков. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/706/32>. (дата звернення: 28.02.2021)
5. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (дата звернення: 14.02.2021)
6. Конституція України / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – 141 с. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/> (дата звернення: 05.12.2020)
7. Тодика Ю. М. Конституционное право / Ю. М. Тодика/ URL: <http://uristinfo.net/2010-12-18-14-34-28/9-2010-12-18-14-33-20/151-roz5.htm>. (дата звернення: 12.03.2021)
8. Інститут громадянства як регулятор впливу на стан забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. / С.В. Дрьомов. – К. : НІСД, 2017. – 52 с., с.
9. Конституційне право України / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. – К: Український центр правничих студій, 1999. – 376 с.

- 10.Симкович А. Про подвійне громадянство та його «заборону» / А. Симкович. URL: <http://krytyka.com/ua/community/blogs/pro-podviyne-hromadyanstvota-yoho-zaboronu>. (дата звернення: 12.03.2021)
- 11.Дробуш І.В., Кутинець В.В. Проблеми набуття громадянства України. «Молодий вчений» • № 5.1 (45.1) • травень, 2017 р. с.35-38, с. 37
- 12.Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 5: П – С / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін]. – К.: Укр. енцикл., 2003. – 736 с.
- 13.Способы приобретения гражданства/ URL: https://studme.org/65487/pravo/sposoby_priobreteniya_grazhdanstva (дата звернення: 14.03.2021)
- 14.Рубач Л. Громадянство: набуття та припинення / Л. Рубач, М. Мілорава, В. Коцюба. – К.: Фурса С. Я., 2009. – 68 с.
- 15.Броунлі Я. Міжнародне право. Книга друга. М.. 1977, с. 9
- 16.Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528 с., с. 44
- 17.Рева К.Є., Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Інститут громадянства в сучасній правовій доктрині. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Право», Випуск 1, 2014. С.19-23. С. 20. URL: file:///C:/Users/User/Desktop/Nvamu_pr_2014_1_6.pdf (дата звернення: 15.03.2021)
- 18.Кондратович Н.М. Інститут громадянства (подданства) в зарубіжних країнах. URL: https://law.bsu.by/pub/26/Kondratovich_1.pdf (дата звернення: 23.02.2021)
- 19.Порядок набуття і припинення громадянства у зарубіжних країнах. URL: http://adhdportal.com/book_2073_chapter_112_2_Porjadok_nabuttja_pripinennja_gromadjanstva_u_zarubzhnikh_kranakh.html (дата звернення: 12.03.2021)

20. Вашкевич А.Е. Актуальные проблемы конституционного права Республики Беларусь и зарубежных стран: учеб. пособие. Мн.: Асоб. Дах, 2004.
21. Законодательные акты о гражданстве: в 4 т. / сост. П.М. Громушкин. Т. 2 - 3. М.: Терра, 1993. С. 327.
22. Гражданство: утрата, двойное, отсутствие. URL: <https://zachnik.com/spravochnik/pravo/mezhdunarodnoe-pravo/grazhdanstvo-utrata-dvojnoe-otsutstvie/> (дата звернення: 28.02.2021)
23. Двойное гражданство в Украине и мире: выгоды, риски и перспективы. URL: <https://ckp.in.ua/ru/articles/15298> (дата звернення: 22.03.2021)
24. Янковський С. А. Проблеми і перспективи гармонізації законодавства держав-членів ЄС щодо інститутів громадянства. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2 (дата звернення: 10.03.2021)
25. Основы права Европейского Союза» / Под ред. Кашкина С.Ю. М. «Білі Альви», 1997, с. 99
26. О гражданстве Европейского Союза. П.А. Калиниченко. URL: <https://eulaw.edu.ru/publikatsii/stati-po-pravu-evropejskogo-soyuza/o-grazhdanstve-evropejskogo-soyuza-p-a-kalinichenko/> (дата звернення: 16.02.2021)
27. Царенко О. Б. Историчні аспекти становлення та сутність громадянства Европейского Союза / О. Б. Царенко/ URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=18&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiOx5iot97JAhXk8HIKHQ0kCmU4ChAWCE4wBw&url=http%3A%2F%2Fnauka.kushnir.mk.ua%2F%3Fp%3D63538&usg=AFQjCNFveCDKQDjWR0NqURZ_ZRrx2FBoBw (дата звернення: 22.03.2021)
28. Хачим Ф.И. Конституционное право стран Ближнего Востока (Иран, Египет, Израиль, ОАЭ, Ирак). М.: Изд-во РУДН, 2001. С. 70-72.

29. Canadian nationality law. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Canadian_nationality_law
30. Obtaining Canadian citizenship. URL: https://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/as-sa/99-010-x/99-010-x2011003_1-eng.cfm (дата звернення: 02.03.2021)
31. Canadian Citizenship. URL:
<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/citizenship> (дата звернення: 05.03.2021)
32. The many benefits of becoming a Canadian citizenhttps. URL:
<https://www.cicnews.com/2020/08/the-many-benefits-of-becoming-a-canadian-citizen-0815234.html> (дата звернення: 05.03.2021)
33. Подвійне громадянство: РНБО доручила уряду розробити законопроект. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3198639-radbez-doruciv-uradu-vreguluvati-pitanna-podvijnogo-gromadanstva.html> (дата звернення: 12.03.2021)
34. Canada's population estimates, fourth quarter 2020. URL:
<https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/210318/dq210318c-eng.htm?indid=4098-1&indgeo=0> (дата звернення: 05.03.2021)
35. UAE's Double-Standard on Citizenship Rights. URL:
<https://www.hrw.org/news/2021/02/05/uaes-double-standard-citizenship-rights#> (дата звернення: 28.02.2021)
36. UAE Opens Citizenship to Select Foreigners to Boost Economy. URL:
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-30/uae-plans-to-offer-citizenship-to-select-group-of-foreigners> (дата звернення: 15.03.2021)
37. The UAE is now offering citizenship to foreigners, and the economic gains could be 'transformative URL: <https://www.cnbc.com/2021/02/01/the-uae-is-offering-citizenship-to-foreigners-sees-economic-potential.htm> (дата звернення: 05.03.2021)
38. شروطا حصولا لال جنسايةالإمارات ايتلا كلال فئتوف قالال تعديلالاتا الإماراتالاعول يقات. URL: <https://goo.su/4QSE> (дата звернення: 11.03.2021)

39. ج نسد يتدولة الإمارات URL: <https://u.ae/ar-ae/information-and-services/passports-and-traveling/uae-nationality> (дата звернення: 11.03.2021)